Эхэ һайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

Олонхитын-политическэ газетэ

1991 ФЕВРАЛЬ 6 СРЕДА № 26 (18649) сэн 6 мүн.

БУРЯАДАЙ ССР-ЭЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Республикын правительствэ эмхэжэгдэ заседани болоо. Буряадай ССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтэн хэдэн хэдэн шухала асуулгуудые хаража үзэгдэбэ. Энэ тухай республикын министерствэнүүд болон ведомствонуудай зүгшөөнүүдэй, нэгэдэл болон предприятинуудай хүн-мэргэшэд, райсоветдэй депутадуудай хабаадалтай болоо.

1990 ондо, мүн арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй турша Буряадай ССР-эй арадай ажахын хүгжэлтын дүнгүүдые 1991 ондо бэелүүлэгдэ зорилгонуудые «Тухай» республикын Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшэ А. С. Ловшин элидхэл түрүүлэн хэбэ. Үндэсэй үндэс хэр хүндэ хүн байгаашье һаань, зарим найн дүнгүүд хэдэ хэдэн үзүүлэлтэ түйлагдаа гэжэ үгэлэ. Урдахи табан жэлтэй сасуулбал, энэ табан соо промышленна продукциин гаргалгын хэмжээн 12,8 процентээр ургаһан, электрэйн ба шулуун нүүрһэ хэрэглэгдэ зүйлэдэрилгэ 1,5 дахин, арадай хэрэглэмжэй барааг 1,6 дахин, оной хэмжээнһээ 1,6 дахин ургаа.

Гэбэшье Буряадай ССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые комплексно гуримаар хүгжөөхэ удаан болзорой гүрэнэй программаар, 1990 оной Гүрэнэй түсэбөөр хараалагдаһан гол хэмжээ ябуулганууд дүүргэгдэжэ шадагдаагүй. Барилгый, агропромышленна, түлишын-эльшэ хүсэнэй комплекснуудай, социальна һалбаринай материально-техническэ баазынь объектнүүдые ашаглалгада оруулха түсэб дүүргэгдээгүй. Арадай хэрэглэмжэй эд бараа гаргаха базаа бэхижүүлхэ талаар хэмжээнүүд бүри гүйсэд бэелүүлэгдээгүй байна юм. Байгаали хамгаалха объектнүүдые барилга удаарна.

Илангаяа 1990 ондо арадай ажахы ехэ хохидолдо оро. Материально-техническэ нөөсэнүүдээр ажахын талаар урдань тогтонижоһон холбоонууд һандараа, муудаа. Энээнһээ боложо, гол продукци гаргаха ябадал олон ушарта таһалдаһан байна юм. Тиигэжэ промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 1990 ондо, урдахи жэлэйхитэй сасуулхада, 5,6 процентээр бага болоо, харин капитальна барилга — 14, процентээр, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ 0,4 процентээр доошолоо. Ушар тиимэһээ эдэ хангалтагүй үзэгдэлнүүдые сайжаруулха ондо усадхаха, экономикые тогтууритай болгохо, ажахынуудай хуушанай холбоонуудые һэргээхэ, урдань тогтоогдоһон номенклатурын ёһоор продукци гаргадаг байха гэһэн нилээд хүшэр зорилго энэ жэлдэ табигдана.

Тус асуудал али бүхы талаһаань зүбшэн хэлсэһэнэй удаа Министрнүүдэй Совет Буряадай ССР-эй 1991 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэб баталба. Энэ түсэб дотор гүрэнэй захилай, капитальна һомологонуудай ба материально-техническэ нөөсэнүүдэй лимидүүд гол һуури эзэлнэ. Промышленна продукциин хэмжээн, 1990 оной-хитой сасуулхада, 7,5 процентээр, арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргалга — 4,6 процентээр ургаха гээд хараалагдаба. Хүдөө ажахын продукци бүхыдөө үйлэдбэрилгэ нёдондо жэлэйхинһээ 4,2 процентээр дээшэлхэ болоно. Капитальна барилгада 1 милиард 300 гаран миллион түхэриг элдэб газарһаа һомологдохо юм.

Правительствын баталан абаһан тогтоол дотор түсэб ба гүрэнэй захил дүүргэхын тула бэелүүлэгдэхэ эмхидхэлэй, техническэ, хангалтын тодорхой хэмжээнүүд хараалагдаба.

Удаань «Буряадай ССР-эй экономикые тогтууритай болгохо ба дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн орохо талаар бэелүүлэгдэхэ хойшолуулашагүй хэмжээнүүдэй программа тухай» Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой хэр эргэ дүүргэгдэжэ байһан тухай асуудал хаража үзэгдэбэ. Тус асуудалаар Экономикын ба нютагай өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ В. Г. Ларионов мэдээсэл хэбэ.

Республикын министерствэнүүд болон албан зургаануудэ экономикые тогтууритай болгохо талаар бэлэдхэлэй бага бэшэ хүдэлмэри ябуулна. Гүйсэдхэхэ зургаануудай байгуулламжа шэнэлэгдээ, үүргэ түлөөлгэнүүдынь амяарлагдаа. Буряадай ССР-эй 5 Хуули баталгдаа, үшөө 10-аад хуулиин проектнүүд бэлдэгдээд байна. Бүхыдөө 50 гаран хуули болон нормативна актнууд абтаха ёһотой. Эгээл гол шухала асуудал гэхэдэ, зөөриин элдэб түхэл янзануудай үндэһөөр экономикоёо тогтууритай болгохо, арад зониие эд бараагаар, эдеэ хоолоор гүйсэд хангадаг болохо, хүдөө нютагуудые һэргэн хүгжөөхэ хэрэг болоно. Эд зөөри гүрэнэй бэшэ болгохо, үмсолхэ талаар эхин хэмжэнүүд абтажа эхилээ. Худалдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын болон бусад хэдэ хэдэн предприятинууд худалдагданхай. «Бурятшвейбыг», «Бурятфото» арендэ эмхинүүд болобо. Гэр байра худалдагдажа эхилээ. Гэбэшье энэ хүдэлмэриин зарим тээ эмхи гуримгүйгөөр, гүнэгэгы бодомжогүйгөөр ябуулагдаһан ушарнууд тохёолдоно.

Гэхэтэй хамта республикын экономикые тогтууритай болгохо программануудые бүхы дээрээ хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Зарим районно Соведүүд, министерствэнүүд, албан зургаануудые хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууддаа саг соонь, гүйсэд дүүргэнэгүй. Предприятинуудай ажахын-мүнгэн һангай ажол ябуулгануудай үрэ дүнгүүд улам муудана.

Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, урид абтаһан тогтоолые бүрин гүйсэд бэелүүлхэ хэмжэнүүдые хараалһан дэлгэрэнгы тогтоол Министрнүүдэй Совет баталан абаба.

«Районуудайнгаа колхоз, совхозуудта малай үбэлжэлгэ һайнаар үнгэргэхэ талаар Баргажанай, Хяагтын райсоведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй ябуулжа байһан эмхидхэлэй хүдэлмэри тухай» асуудал мүн лэ харагдаба. Тоосоонуудые Баргажанай райгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Л. Б. Гонгаров, Хяагтын райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Д. Бадмацыренов заседани дээрэ хээ. Райсоведүүдэй, арадай депутадуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй хангалтагүйгөөр хүдэлжэ байһан дээрэһээ эдэ районуудта малай үбэлжэлгэ урда урданайхинһаа муугаар ябаба, мал ажалай продукци багаар абтана, гүрэнэй захил дүүргэгдэнэгүй, мал олоор гарзална, малшадые худалдаа наймаанай, элүүрые хамгаалгын, соёлой болон ажаһуудалай талаар хангалгада анхарал хандуулагданагүй гэжэ эрид шүүмжэлэл хэгдэһэн байна. Малай тоо толгой хороно, үүлтэрыень, ашаг шэмыень дэшэлүүлхэ бодомжотой хэмжээнүүд абтанагүй.

Тус асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ «Зооветснабай» начальник Б. И. Комаров, үүлтэр һайжаруулха предприятиин директор Я. Х. Левитин, Агропромсоюзай түрүүлэгшэ Н. Н. Найданов, правительствын түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. М. Шевченко болон бусад хабаадаа.

Министрнүүдэй Совет эдэ районуудтахи мал ажалай байдалые эрид шүүмжэлһэн, малай үбэлжэлгэ эмхитэйгээр, ашаг шэмыень дэшэлүүлхээр үнгэргэхэ хараатай хэмжээнүүдые тодорхойлһон тогтоол баталан абаа.

1991—1995 онуудта, 2000 он хүрэтэрхи үедэ республика дотор аяншалга түргэнөөр хүгжөөхэ, тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ талаар бэлүүлэгдэхэ хэмжээнүүд тухай асуудал зүбшэгдэбэ. Энээн тухай Промышленна ба эдеэ хоолой зүйлнүүдэй, арадай хэрэглэмжын эд барааная болон түлбэритэй хангалганууда нөөсэнүүдэй, мүн аяншалгын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ О. П. Будник элидхэл хэжэ, үргэн хөөрэлдөөн, арсалдаан болоһон байха юм. Мүнөө үедэ аяншалгын, тэрэ тоодо хариин гүрэнэйхидэй аяншалгын хэрэгые хэдэн эмхи эрхилдэг юм. Хэд бэ гэбэл, Госкомтуристын Буряадай отделени, «Турист» фирмэ, «Спутник» гэжэ залуушуулай улаасхоорондын аяншалгын бюро, «Байкалтурист» гэжэ ажахын тоосооной республиканска нэгэдэл болоно. Улаасхоорондын аяншалга һаял эхилжэ байнхай. Тэд эмхинүүд өөһэдын таарамжатай базагүй, гостиница, транспорт, эдеэ хоолой предприятинуудгүй байха юм. Хоорондоо харилсаа холбоогүйгөөр хүдэлдэг байха юм. Оршон тойронхи байгаали, Байгал далайе хамгаалха талаар тодорхой хэмжээ ябуулганууд хараалагданагүй гэжэ тэмдэглээ.

Тус асуудал али бүхы талаһаань зүбшэһэнэй удаа дэлгэрэнгы тогтоол Министрнүүдэй Совет баталба. Энэ тогтоолоор республика дотор аяншалга тээрадуулан эрхилхэ совет байгуулагдажа, тэрэнэй түрүүлэгшээр Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. К. Агаловы баталагдаа. Түрүүшын эллжэнэй хэмжээ ябуулгануудай программа һайшаагдажа, тэрэниие бүри тододохо, бэелүүлхэ даабаринууд түсхай зургаануудта үгтэбэ.

Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов заседани дээрэ зүбшэгдэһэн асуудалнуудаар үгэ хэлэһэн байна.

ТАСС: Һүүгэй мэдээсэл

ПАРТИЙНА ЭДЭБХИТЭДТЭЙ УУЛЗАБА

1991 оной февралиин 4-дэ Москвагай «Динамо» заводой партийна эдэбхитэдтэй болоһон уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь И. К. Полозков үгэ хэлэһэн байгаа.

РСФСР-эй Коммунис партиин ЦК-гай Политбюрогой гуйлтаар тэрэнэй хэлэһэн үгэнь түбэй газетэнүүдтэ толилогдобо.

(ТАСС).

ТҮРҮҮШЫН ДҮНГҮҮД

«Хуули гурим сахиха ба гэмтэ ябадалтай тэмсэл ябуулха үедэ милицийн ба СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй подразделенинүүдэй хамтын ябуулганууд тухай» СССР-эй Президентын Указые бэелүүлхэ талаар абтажа байһан хэмжээнүүдые ороной хүн зон һайнаар сэгнэнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ ороһон мэдээсэлнүүд нимэ тобшолол хэхэ арга олгоно.

Хамтын патрулийн эмхидхэгдэһэн түрүүшын үдэр хуули хазагайруулһанай түлөө 1600 гаран хүн баригдаа, тэрэнэй 14-ниинь гэмтэ ябадал хэһэн, 13-ниинь тэрьедэһэн байгаа гэжэ ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсээ һэн.

Олонхи нютагуудта арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй зүбшөөлөөр иимэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдөө. Патрульда хабаадаһан Совет Армиин сэрэгэй албатад автомат буугаар, бронетехникээр хангагдаагүй һэн.

(ТАСС).

ЛИТВАДА БҮГЭДЭ ЗОНОЙ АСУУЛТА ЭХИЛЭЭ

ВИЛЬНЮС (ТАСС). Бүхы Литвада бүгэдэ зоной асуулта эхилээ.

Ерэдүйн Союзна хэлсээн тухай асуудалаар референдум үнгэргэхэ тухай СССР-эй Арадай депутадуудай съездын шийдхэбэри Литвада хабаатай бэшэ гэжэ тоолохо зуураа, бүгэдэ зоной асуулта үнгэргэхые парламент тогтоообо гэжэ мэдээсэгдээ һэн. Республикын эрхэтэдтэ, мүн Литвада хүсэндөө байгаа «Эрхэтэд тухай» Хуулиин ёһоор Литвагай эрхэтэн байха эрхэтэй хүнүүдтэ энэ асуултада хабаадаха эрхэ олгогдоно. Республиканска һунгуулиин комиссидта, өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын городской ба районно эмхинүүдтэ, городской ба районно һунгуулиин комиссинуудта иимэ асуулта үнгэргэхэ даабари үгтөө юм.

Республиканска һунгуулиин комиссиин шийдхэбэреэр февралиин 9-дэ бүгэдэ нийтын асуулта үнгэргэгдэхэ болоо.

(ТАСС).

РОССИН РЕДАКТОРНУУДАЙ ХАНДАЛГА

Москвада февралиин 1-нэй ба 2-ой үдэрнүүдтэ брлоһон газетэнүүдэй редакторнуудай бүхэроссин зүблөөндэ хабаадагшад Бүхэроссин гүрэнэй телерадиодамжуулгын компанида Түбэй телевиденин 2-дохи каналые үгэхэ тухай асуудал түргөөр шийдхэхыень ороной Президентые, СССР-эй Министрнүүдэй кабинедые ба СССР-эй Гостелерадиое уряалба. «Мэдээсэлэй талаар Россин бүрин эрхэтэй байлгые хангаха» хэмжээнүүдые баталан абахыень Россин газетэнүүдэй редакторнууд республиканска парламентые ба РСФСР-эй Совминние уряалба.

РСФСР-эй Журналистнуудай холбооной мүнөөнэй байгууламжа элдэб шэглэлнүүдэй журналистнуудые нэгэдүүлхэ, тэдэнэй дулдыдангы бэшэ байдалые хамгаалха аргагүй гэжэ зүблөөнэй баталан абаһан тогтоол соо хэлэгдэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, Журналистнуудай бүхэроссин демократическа союз байгуулха дурадхал хэлэгдэнэн байгаа.

Газетэ, журналнуудые хүтэлбэрилхэ талаар зандаран зонхилолгын онол арганууда бусажа болохогүй, али болохо политическэ бүлэгүүдэй зүгһөө тэдэнние хашаха хабшаха ябадалһаа хамгаалха хэрэгтэй гэжэ Россин шэмэ газетэнүүдые эмхидхэгшэдые редакторнууд уряалба.

СССР-эй ГҮРЭНЭЙ БАНКҺАА

1991 онһоо эхилжэ шэнээр бүтээгдэнэн 1, 2, 3, 5, 10, 15, 20, 50 мүнгэнэй ба 1 түхэригэй түмэр монетэнүүдэй (дурасхаалай ба ойн баярай монетэнүүдһээ бэшэ) нюур талын баруун-урда хубидань монетые бүтээһэн заводой — Ленинградай гү, али Москвагай мүнгэ шудхадаг газарай нэрын түрүүшын «Л» гү, али «М» үзэгүүд заагдадаг болохо.

Мүнөө үедэ эрьесэдэ байһан монетэнүүдтэй хамта заагдаһан монетэнүүдые гүрэнэй, кооперативна, нийтын предприятинууд, эмхи зургаануудд, организацинууд, колхозууд ба миин хүнүүд бүхы янзын түлбэринүүдтэ, мүн тэрэшэлэн банкнуудай эмхи зургаануудд болон Хэлхеэ холбооной министерствын предприятинууд тоосоонуудта, түлбэринүүдтэ, аккредитивүүдтэ, почтоор мүнгэ эльгээхын тула ямаршье хизаарлалтагүйгөөр абаха байна.

СССР-эй РЕФЕРЕНДУМ ҮНГЭРГЭХЭ ТАЛААР БУРЯАДАЙ СССР-эй ТҮБЭЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИССИНАА

СССР-эй референдум үнгэргэхэ талаар Буряадай ССР-эй Түбэй республиканска комисси Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ 406-дахи кабинедтэ байрлана. Телефонойнь номер: 2-23-48.

Хонидой түл абалга—харюусалгатай хаһа

ЗАЛУУШУУЛАЙ БРИГАДАДА

Алгын районой «Заветы Ленина» совхоздо хонин ажалай түлөө үедэ залуушуулай бригадоо хүдэлдэг болонхой. Энэ бригадын дунда Лубсан-Доржо Цыренович хүтэлбэрилдэг хонидые ажалжа, хонидые хүтэлбэрилдэг механизаторуудаар ажаллаа. Тэбэшье мал ажал дээрэ дуталдахада, наһаа нүхэр Светлана Базыровнатай, дүү хүбүүн Жаргалтаяа хэлсэжэ, эхэ хонидой отара даажа абаха хүсэлэнтэйгөө мэдүүлээ һэн.

— Бидэ бүлөөрөө эхэ хонидые үнгэрһэн жэлһээ харуулһажа байнабди. Энэ ажалые багаһаа хойшо мэдэхэ аабэбди даа. Манай эжы Дашинима Тагаровна хонин ажалда удаан жэлнүүдэй туршада хүдэлһэн байха. Эжыгээ дахажа, хонидые харюулһан, хурьгадые хүхүүлһэн лэ байхабди, — гэжэ Лубсан-Доржо Бадмацыренович хөөрэнэ. — Гадна Жаргалнай сакманщигаар хэдэн жэлдэ хүдэлөө юм. Тиимэһээ бараг гарасалдахал бэшэ гүбди.

Залуу хонишодой бригадада 425 эхэ хонид даалгагданхай. Энэ жэлдэ түрүүшынхээ хурьгалха зуһагууд юм. Зун-намарай үедэ хонидоо һайса хүшэлүүлхын, таргалуулхын тула хонишод ябала оролдоо. Шэнэһэтын-Үбэрэй поли дээрэ намар ороһой болотор адуулһан байха. Тиимэһээ мүнөө үедэ хонидынь хүшэтэйнүүд.

— Мүнөө энэ Хүтэлэй-Үбэр гэжэ газарта ябала түбхинөөбди гээд һанагдана, — гэжэ Лубсан-Доржо хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Бидэнэй байха гэр, малай байра ябала түхеэрэгдэнхэй. Малай тэжээлшье нөөсэлэгдэнхэй. Бидэ арендын гуримаар хүдэлнэбди. Центнер үбһэ худалдажа абахадамнай, 7 түхэригтэ, обёос — 15 түхэригтэ болодог. Тиимэһээ худалдажа абтаһан тэжээлые тон гамтайгаар хэрэглэхые ороолдоно гээшэбди.

Совхозой мэргэжэлтэд залуу хонишодой ажал хэрэгүүдые анхаржа, ходо ерэжэ, тиһаламжа үзүүлжэ байдаг. Ветеринарна врач А. И. Афанасьев, зоотехник А. Г. Мункуев гэгшэд хонидто минеральна тэжээл яажа бэлэдхэхэб гэжэ һайнаар ойлгуулжа үгөө һэн гээд тэдэнэр дулдаанаар дурдана. Иимэ тэжээл бэлэдхэхэ бүхы зүйлнүүдынь эндэ нөөсэлэгдэнхэй.

— Һүүлэй хэдэн удэрэй туршада хониднай олоороо түрэнэ. Хүшэрхэн лэ хаһа ерэхэнь ха, — гэжэ Светлана. Базыровна хэлэнэ. — Хурьгад түрэһөөр 30 минута болоод, заатагуй эхынгээ ураг эдихэ ёһотой гэһэн мэргэжэлтэдэй үгэһэн заабарие дүүргэхые ороолдоно гээшэбди. Мүнөө зуу гаран хурьгадтай болонхойбди. Хониа һүтэй.

Дал соо хурьгадые байлгаха, хонидые түрүүлхэ хаамагууд зохидоор түхеэрэгдэнхэй. Томошог болоһон хурьгадай хаамагууд соо һайхан үбһэн хобоо соо хээтэй, макро- ба микроэлементнүүдээр баян тэжээлшье эндэ бии. Дун сагаахан хурьгад үбһэ шэмхэлнэд, дабһа долёонод, тангаршаалдажа харайлданад.

Хонишод ажалай түрүү дүй дүршэлөөр һонирхоно. Республикын суута хонишод Д-Н. Б. Сундуевай, Г. Л. Рабдаевай, О. Э. Сангадиевагай, Г. М. Бимбаевай болон бусадай ажал хэрэгүүд тухай материалнуудые алгадгүй тэдэнэр уншадаг юм. Түл абалгын хаһада хонишодой ямар бэлэдхэлтэйгээр ерэһые шалгажа, бэе бэедээ ябалсадаг гуримые хонишод һайшаана. Энэ үедэ олон юумэ мэдэжэ абаһан тухайгаа дурданад. Гадна совхозой эрхим хонишодой нэгэн Карл Намсараев тэдэнэй һурган хүмүүжүүлэгшэнь юм. Тиин абьяастай залуушуул хонин ажалай «нюусануудые» ажалтатайгаар таажа байнхай.

Урма зоригтойгоор хүдэлжэ ябаһан залуу хонишод энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүрибөө 95-һаа доошо бэшэ хурьгадые түлжүүлхэ, хонин бүхэнбөө 3,9 килограмм нооһо хайшалжа абаха, хурьган бүхэнэйнгоо шэгнүүрые эхэһээнь һалгаахада 20 килограмм болгохо гэһэн зорилготой. Хонишодой ажал хэрэгүүдтэй танилсаад байхада, хараалһакаа эдэнэрэй бэелүүлхэ байһандань этигэмээр.

С. РИНЧИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хонишод Лубсан-Доржо (зүүн гарһаа), Светлана, Жаргал, Балыжировуд.

А. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ДАХИНАА БАЙГУУЛАГДАБА

«Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй байгууламжа тухай» Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй абаһан шийдхэбэриин үндэһөөр республикын Министрнүүдэй Совет Буряадай ССР-эй Худөө ажахын ба эдеэ хоолой министерство байгуулха тухай тогтоол 1991 оной январиин 21-дэ баталан абаба. Тиихэдээ министерствын аппарадынь 34 хүнһөө бүридхэхэ юм. Жэлдээ дунда зэргээр 248,7 мянган түхэригэй салин түлбэриин фонд байгуулагдаа.

Буряадай ССР-эй Худөө ажахын болон эдеэ хоолой министерство һарын туршада өөһэдынгөө дүримые, штатна расписаниие зохёохоор, мүн лэ тэрэл байһан тоо, салин түлбэриин фонд соонь районуудай гүрэнэй албануудые бии болгохоор уялгалагдаа. Районуудай гүрэнэй инспекцинүүдэй инспекторнүүдһээ бүридэнэн худөө ажахын таһагууд райгүйсэдкомуудта бии болгогдохо ёһотой. Тиихэдээ худөө ажахын продукци бэлэдхэхэ ба хангаха, ветеринарна, худөө ажахын техникые шалгаха инспекцинүүд тэдэнэй мэдэлдэ оробо. Тэдээнһээ гадна, үрэһэнэй гүрэнэй инспекцинүүдэй инспекторнүүд, ургамалнуудые хамгаалха станцинуудай, ветеринарна гүрэнэй сетьнүүдэй мэргэжэлтэд эдэ таһагуудай мэдэлдэ үгтэһэн байна.

Райгүйсэдкомуудай худөө ажахын таһагуудые даагшанарай салингынь гүрэнэй инспекцинүүдэй ажалай түлбэриин фондһоо түлэгдэхэ юм.

Манай корр.

АГА, ОНОН нютагуудаар

...й үедэ округ дотор саадэй үйлэдбэрилгэ ехэ агүйгөөр ябуулагданэ. ...ол 6—7 ажахы һүгүхудалдаха захилаа дүүрбэ. Бусадынь тэдээндэ үгдаабаряа дүүргэжэ шадна. Тиин худэлмэришэдэй ...нуринуудта һүгүрэ, тараохэй, тоһоной дуталдаһониинь гайхалтай. Шэнэ...й гараадшье байхада, ...й ажахынуудта һүгүйлгэ урдынхиһаа дээшэлгэй.

...нэ, эллжэгэ командиро Дулдаргын районой ...ой совхоз ошоходоо, ...үүлэн тэндэхи һаалиа ажал хэрэгүүдээрнь ...онон байнабди. Илангаяа совхозой Красноярووын ...делениин һүгүй аалиин ажал хэрэгүүдтэй танилсаха хүсэлэн түрөө һэн. Ушарынь гэхэдэ, энэ фермэ совхозой түб нуурин...аа холошог, хүн зоной бэлээр хүрэхэгүй газарта түбхинэнхэй юм. Бидэнэй фермэдэ хүрэжэ ерэхэдэ, һаалишад үдэшынгөө ажалда гарахаар түхеэржэ байгаа һэн. Эндэ ороодоол 5 һаалишад хүдэлдэг. Тиимэһээ багахан коллективүүдтэ совхозой дирекциин хэр эргын анхаралтай хандуулдаг байнынь мэдэжэ абаха гэшэ шухала байбэ.

Евгения Баранова, Любовь Незманова, тэрэнэй басаган Анастасия, Людмила Косова, Надежда Ларионова гэгшэд энэ хүндэ хүшэр ажал хэнэ. Ажалайнгаа дүй дүршэлэй талаар һаалишад бэе бэеһэ нилээд илгардаг юм. Хэрбээ аһан дүршэлтэй һаалишанай аяар 31-дэхи жэлээ ажаллажа ябабалнь, тон залуунь энэ мэргэжэлээр ороодоол гурбадахи жэлээ хүдэлнэ.

Фермэдэ һаагдадаг үнэздынь тиимэшье олон бэшэ юм. Бага гаргашатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилхэ гэһэн урагай округ дотороо хаа хаанагүй дэлгэрэгдэ байхадань, иимэ байдал абаһаар ойлгомоор. Зүгөөр Красноярووын һаалишадта үй һааха аргагүй бага түсэбэй үгтэһэн ушар маниие гайхуулба. Дэлгүүрэй экономикын оршондо коллектив бүхэнэй бэеэ даагаад ажалладаг болоод байхадань, иимэ ахирхан түсэбтэй һүнэй фермэ совхозой хүгжэлтэдэ өөдэтэй хубитаяа орууулжа шадахагүйнь элитэ.

Мүнөө үедэ түс һүгүй һаалиин фермын үнэзд тугаллажа байна. Үдэр үнгэрхэ бүри шэнэ түлнүүдэй олошоржо байһан тула һаалишадай ажалынь үгаа ехэ болоно. Һаалишадтай хөөрэлдэһэн хөөрэлдөөнһөөмнай эдэ бүгэдэ элирээ һэн. Илангаяа ахалагша һаалишан Любовь Незманова ажал хэрэг тухайгаа хөөрэхэдөө, ехэ абьяастай байба.

— Удэр соогоо бидэ 260-аад килограмм һүгүйлгэ аһабди. Зүгөөр тэрэнэйнгээ 160—170 килограммыень тоһоной заводто эльгээдэгбди. Үлэһэн һүгөөрөө нарай тугалнуудаа хооллуулдагбди. Эдэ басагад хэды залуунууд байбашье, ажалдаа хананхатайгаар хандажа, гүрэнэй захил дүүргэхые оролдоно. Евгения Бараноза эрхим ажалайнгаа түлөө совхозойнгоо Хүндэлэлэй сомбарта бэшэгдэнхэй.

— Ажал хэрэгнай ябала ураг-шатай гэнэт. Тэрэнээ яажа эмхидхэнэбта?—гэһэн асуудал табгэбди.

— Гэр бүлөөрөө эбэртэ бодо мал харуулһалдаг Михаил болон Вера Казанцевтан бидэнэй ажалда нилээд туһалдаг. Тэдэнэр үнэздые уһална, хооллуулна. Һүүлээрнь байра соохиень сэбэрлэдэг. Даалгагдаһан ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг эдэ нүхэд урдахи зорилгоёо ураг-шатай бэелүүлхые оролдодог байна. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, манай һүн тэдэнэйл гар соо ха юм,—гэбэ.

— Фермэдэ ажалладаг зон хэр гээшэб?

— Бидэ үнэздэйнгээ тоо толгойе үнинэй олошоруулха хүсэлэнтэйбди. Тэд һаалишадай дуталдадаг ушарһаа эдэ зорилгоёо бэелүүлжэ шаданагүйбди, —гэжэ Любовь Незманова харюусана.

— Дэлгүүрэй экономико тухай юун гэжэ һанаха байнат?

— Энээн тухайда балай бодомжолоогүй гээшэ хабди. Худөөдэшни һүгүй, тараг, мяха, шүлэн байдаг аад, бидэ энээн тухайда ехэ анхаралаа хандуулаагүй байнабди. Үнэхөөрөөл, худөөдэ ажалаа һайнаар хэдэг һаа, хүн ядахагүйл даа.

Энээхэн тобшохон хөөрэлдөөнһөө зарим тэды тобшолол хэмээр гэжэ һанамаар. Нэн түрүүлэн, манай һанахада, Красноярووын һүгүй аалиин фермэдэ хүнүүдэй һайнаар ажаллаха, амарха эрхэ нүхэсэл үшөө байгуулагдаагүй. Һаалишадай оньһон техникын хүсөөр ажалаа хэдэг байһан һаань, фермэдэ худэлхэ хүнүүд олдохол байгаа. Уужам һэруул, ариг сэбэр дал соо худэлхэдэ, хэндэшье аятай ха юм. Эгээл иимэ эрхэ нүхэсэл Красноярووада байгуулагдаагүй байнаар. Һаалишад имагтал худэр бэедээ, бэлэн юумэнһээ тунхаридаггүй гарнуудтаа найдаха баатай болоно. Һуурында үхибүүдээ байлгаха саадшье үгы. Манай үе сагта иимэ эрхэ байдалда хара ажал хэхэ дуратай залуушуул хаанаһаашье олдохоб даа. Энээнийе хараада абажа, Балжанын совхозой хүтэлбэрилэгшэд һаалишадай ажалыень оньһожоруулха, тэндэнь тааруу зохид байдал түхеэрхэ хэмжээнүүдые дэры абаха зэргэтэй.

Ниитын малай үбэлжэлгын асуудалаар Красноярово һуурин ерээд байгаашье һаа, багаһууринууд тухай бодол ухаандамни түрөө һэн. Ушарынь гэбэл, энээндэл адли задагай зайдан байдалтай, олоной харгы һаа холо оршодог һуурин, тосхонууд округ, область дотор хэды олон даа. Олоороо хэлсэжэ, үгэеэ нэгэдэжэ, худөө нютагуудаа һэргээн хүгжөөгөөгүй байбалнай, худөө ажахыманай өөдөө бодохогүй, дэбжэхгүй ха юм. Энээнһээ улам жалан, хаа-хаанагүй эдеэ хоол һүгүй тараг элбэгжэнэгүй бшуу. Эгээл иимэ һанал бодолто Красноярووаһаа бусаа һэм. Гэбэшье тэндэхи һаалишадай байдалые этигэнхэй ажаллажа ябаһыень дэмжэмээр.

С. ЖИГМИТДОРЖИЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

Шэтын областиин Дулдаргын район.

Манай хөөрэлдөөн

ПОЛИТИЧЕСКЭ ШЭГЛЭЛ БАРИМТАЛАН...

Марксизм-ленинизмын университет КПСС-эй республиканска комитедэй политическэ эрдэм мэдэсын университет болгон хубилагдаа гэжэ мэдэгдэгдэ бэлэйбди. Университедэй ажал ябуулгын шэглэлнүүд, һуралсалай шэнэ жэлэй онсо шэнжэнүүд тухай хөөрэлдөө политическэ эрдэм мэдэсын университедэй ректор, философиин эрдэмэй кандидат, доцент Владимир Иосифович АНТОНОВТОЙ манай корреспондент Б Орбодоева хэлэн байна.

— Владимир Иосифович, университедэй нэрэ ямар ушарһаа һэлгэгдэ гэшэб гэһэн асуудалһаа хөөрөөгөө эхилхэмнай гү!

— Ажабайдалай жама ёһоор. Университедэй шэнэ нэрэ мүнөө обществодомнай политизациин эдэбхижэжэ байһан хубилган шэнэдхэлгын сагай амисхалда илангаяа дүтэ гэхэ байнаб. Энэ хадаа тодорхойлхы баримта. Нүгөө талаһаа университет һуралсалай һүүлэй хөөр жэлэй туршада хүдэлмэриингөө удха шэнжээр иимэ хубилалтада дүтэлөө ха юм. Гол түлэб ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха лекторнүүд, пропагандистнуудые бэлдэлгэдэ, олон ондоо һанамжэнуудай үедэ коммунистнуудай, партийна бэшэ эдэбхитэдэй үзэл сурталай харилсаа, политическэ үгэ андалдаа эмхидхэлгэдэ манай һуралсалай эмхи зургаан эдэ жэлнүүдтэ анхаралаа хандуулдаг байгаа.

Ондо ондоо һанамжа, бодомжонуудай үе сагта, олон партийна эрхэ байдалда шагнагшадые политическэ хөөрэлдөө эрхилжэ һургаха гээшэ һуралсалай шэнэ жэлэй гол зорилго мүн. Ушар иимэһээ мүнөө үеын удха шанартай иимэ зорилгонуудые бэелүүлхэ ёһотойби гэбэл: шагнагшадай һанаа сэдьхэл зобоодог эгээл хурса асуудалнуудаар һонирхолтой, нюуса нөөсэгүй хөөрэлдөө саг үргэлжэ ябуулха, ажабайдалаар шалгагдаһан политическэ арга замуудые гаажа үгэхэ, мэдэсээ баяжуулгые түргэдхэхэ, политическэ үндэр соёл бүридхэхэ, теории шудалалгада һонирхол бадарааха, энээнэй үндэһөөр шагнагшадай үхаан бодолой нөөсэ баялиг арьбадхаха, хоорондоо харилсажа, һанал бодолоо хубаалдаха, хубилган шэнэдхэлгын хэрэгүүдтэ хамтын хабаатай байһанаа мэдэрхэ эрилтэгэй болгохо, шэнэ политическэ үхаалан бодомжолгые ойлгоходонь туһалха.

— Марксизмын һургаал хуушараа гэһэн бодомжо университедэй нэрэ һэлгэхэдээ хараада абгаа бэшэ гү!

— Марксизм «хуушараа» гү? Марксизмые дээрэнээ бууһан, гажашье арсажа болошогүй эхэ мэтээр тайлбарилһан эдэб модельнүүд хуушараа. Сталинизмда шадарлуулагдаһан, үмэр-бетон заабари ба формулануудтай марксизм-ленинизм хуушараа. Ажабайдалһаа аһаранги, ямаршьеб ушарта элгэгдэшэгүй нэгэл янзын гэхэ мэдэрэгдэһэн марксоведени хуушараа. Гэбэшье зохёолы шэнжэтэй, амидаралта марксизм, тэрэнэй гүн удха — диалектикэ хуушараагүй. Тиимэһээ һотой марксизмын нэрэ хүные бууруулхые һэдэһэнэй, үгыһье һаа, мэргэжэнги бэшээр, даруугаар хамгаалхые оролдоһоной хэрэгтэй. Марксизм-ленинизм—диалектическэ ухааан бодомжололгын орьёл үнэрынь ха юм. Тэрэнийе шуалхань тон бэрхэтэй, ухаан одолой оюун сэдьхэлэй арагүй ехэ хүдэлмэри хэрэгтэй. Марксын, Ленинэй хүдэлмэриүүдые бүхы гүн гүнзэгыгөөнь, баялигаарнь, олон янзарнь, мүн зүришэлдөөгөөрнь ойлгохо гээшэ хоёр жэлэй һуралсалай бэшэ, харин иимэ зорилго урдаа табиһан хүнэй бүри наһанай хэрэг мүн. Тиимэһээ университедэй хуушан үрэдэ үлүү гоёожо тэмдэглэн зүйл бии байгаа, нэрэнь ухадаа ёһотоор таарана гэн аргагүй байгаа.

— Энэ һуралсалай жэлдэ шэ- юун нэбтэрүүлэгдээ гэшэб!

— Университедтэ байгууламжын үндэһыень хубилган шэнэдхэлгэ эхилэгдэнхэй. Нэгэдэхеэр гэбэл, һанаанһаа зохёогдоһон, условно шэнжэтэй факультедүүд, практическа талаһаа хэрэггүй болоһон хэдэн отделени (политическэ агитациин, пропагандистнуудай шадабари дээшэлүүлгын) үгы хэгдээ. Хоёрдохёор, бусад отделенинүүд шэнэлэгдээ, мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ, обществые политизацилгын зорилгонуудта тааруу шэнэ отделенинүүд нээгдээ. Ямарнууд бэ гэбэл: лекторскэ шадабариин, философи ба социальна психологиин, социально-политическэ түүхын ба политологиин, эстетикэ ба соёлой, экономическа эрдэмүүдэй, хүтэлбэрилгын зорилгонууд. Гурбадахяар, кафедрануудай хүдэлмэриин шэглэлнүүд ба удха нилээн хубилагдаа. Партийна һуралсалай методикын кафедра үгы хэгдээ. Орондоонь социальна психологиин (шагнагшад ехэ дуратай) кафедра байгуулагдаба. КПСС-эй түүхэтэ дүршэл, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэдэй хүдэлөөн гэһэн кафедрын һуури дээрэ XX зуун жэлэй социально-политическэ түүхын ба политологиин кафедра эмхидхэгдэбэ. Дүрбэдэхеэр гэбэл, һуралсалай курсанууд тематическа ба удхынгаа талаар эгээл шухаг асуудалнуудые дайрана. 1990—1991 онуудай һуралсалай жэлдэ хэдэн шэнэ дисциплинэ, предмедүүд оруулагдаа. Табадахяар гэбэл, һуралсалай ерэхэ жэлдэ һуралсалай эвристическэ арганууд (проблемнэ арга), зохёохы ёһоной хөөрөөлөөн, һуралсал эдэбхижүүлэн нарижуулха арганууд «түхэреэн столнууд», пресс-конференциннүүд, хэрэг бүтэлгын нааданууд; үгэ буляалдаан, «политбайлдааанууд» хэрэглгдэхэ, Саашань тоолсошье һаа, хамаагүй...

— Һайн даа, шэнэ юумэн тухай гүйсэд дүүрэнээр дуулгабат. Танай дурдаагүй үшөө нэгэ юумэн бии: үнгэрһэн һуралсалай жэлһээ университедтэ буряад хэлэнэй факультативна хэшээлнүүд эхилэгдэнхэй. Эдэ хэшээлнүүд хэр һайнаар үнгэрнэб! Шагнагшад хэр һонирхоно гээшэб!

— Эхиндэнь энэ факультет манда яагаад бии болоһон бэ гээд хөөрэжэ үгэхыем зүбшөөгыт. Хубилган шэнэдхэлгын үе хүрэтэр, хүгжэлгын зогсонги хаһада энээн тухай хэлсэгдэдэггүй, олониитын дунда зубшэлгэ заншаагүй байгаа. Гэхэ зуура хазагайруулга эндэ эли, тиимэһээ национальна хэлэн хохидолдо ороо. Зарим союзна, автономито республикануудта, областьнуудта түрэлхи хэлэнһээ арсаха үшөр юрэнхы шэнгеэр һанагдадаг ба нацинуудай түлөөлэгшэдэй хоорондоо харилсааһай хэлэн мэтээр хэрэглэхээ болихо түйлда хүрөө. Һургуулинуудта, һуралсалай бусад эмхи зургаануудта түрэл хэлээ заалга үндэһэгүйгөөр болюулһанай, үндэһэн арадай хэлэн дээрэ дамжуулга, толилолгонуудай үсөөрүүлэгдэһэнэй хойшолон эли ха юм. Иимэ, ойлгохонь бэрхэтэй үзэгдэлнүүдэй дүн гэхэдэ, буряад үндэһэ ябаһанай хэдэн үсөн зон (гансашье буряад бэшэ) түрэл хэлээ шудалха, мэдэхэ аргаяа хаһагдаһан байгаа бшуу. Илангаяа городто ажаһуугшад бүри ехээр хохидоо.

Хубилган шэнэдхэлгын үедэ энэ талаар республикадамнай бага бэшэ юумэн хэгдэнэ, нэрлэбэл, буряад һургуулинуудай эхин классуудай түрэлхи хэлэн дээрээ һуража эхилэлгэ, мүн 8-дахи ба 9-дэхи классуудта буряад хэлэ, литература гүнзэгыгөөр шудалалга, «Буряад хэлэнэй хэшээлнүүд» гэһэн теле-дамжуулганууд, «Правда Бурятии» газетэдэ буряад хэлэнэй заочно факультатив, хөөр хэлэн дээрэ үхибүүдтэ «Хараасгай» («Ласточка») гэһэн журналнуудые гаргалга гэхэ мэтэ болоно. Тиин бидэнэршье өөрынгөө багахан хубитые оруулха гэжэ шиидэбэбди. Хэлэ шудалха дуратай зоной дунда буряад бэшэ яһатанай шагнагшадай бии байһандань баярламаар. Шагнагшадай дунда буряад хэлэ үзэхэ дуратай зон тон олон.

— Университедэй багшанарай бүридэлэй, кадрнуудаар хангалгын хэрэг ямар гээшэб гэжэ хөөрэжэ үгыт. Шэнэдхэлгэ энээниие дайраа гээшэ гү!

— Багшанар университедтэ ехэ һэлгэлдэггүй. Дээдэ һургуулинуудай багшанар, БНЦ-гэй эрдэмтэд, соёлой ажал ябуулагшад, партийна, совет хүдэлмэрилэгшэд бүридэлдэнь ородог. Хэды час соо хэшээл үнгэргэнэб, тэрээгээр түлөөһэниинь тогтоогдодог. Гэбэшье кадрнууднай нэгэл янзаараа байдаг гэжэ һаналтагүй. Һүүлэй хөөр жэлэй туршада университедэй багшанарай гурбанай нэгэ хубинь мүнөө үеын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан һэлгэгдээ.

— Нёдондо университет дүүргэшэд багшалаагын хэмжээе хэр сэгнээб, хайшан гээд энэ сэгнэлтэнь тодорхойлогдооб!

— Шагнагшадай дунда жэл бүри социологическа асуултануудые үнгэргэнэбди. Энээнэй ашаар гансашье лекциннүүдые, семинарнуудые үнгэргэлгын шанар тодорхойлно бэшэ, харин багша бүхэнэй бэлэдхэл, арга шадабари тухай мэдэсэтэй боломоор. Үнгэрһэн жэлдэ илангаяа амжалтатайгаар хэд хэшээлнүүдые үнгэргөөб гэбэл, риторикоор Д. Д. Очиров, философиин шухаг асуудалнуудаар — В. В. Мантатов, Р. С. Янгутов, этикээр - - Л. А. Афанасьева, Ю. Ц. Тыхеева, эстетикээр — Г. Ф. Шалыгин, научна социализмын үзэл бодолнуудаар — Н. П. Ануфриев, И. Л. Федотов, социально-экономическа асуудалнуудаар, партийна байгуулалтаар — Л. М. Бальжинимаева, Э. В. Будаева, Р. Н. Сперанская, В. П. Бартуков, Л. Р. Бартуная, национальна асуудалнуудаар, социальна психологёор — В. И. Затеев, Т. М. Михайлов, А. Д. Карнышев, атеизм ба шажан мүргэлэй талаар Ю. С. Ширапов гэгшэдые нэрлэмээр.

Социологическа иимэ асуултануудые университедтэ саашадаашье саг үргэлжэ үнгэргэхэбди. Энэмнай һуралсалда һайн талаһаа нүлөөлнэ, багшанарай шэнэ, нэгэ янзын бэшэ аргануудые бэдэрхэдэнь, урмашуулга болоно.

— Университедэйнгээ шэнэ шэнжэнүүд тухай хэдэн үгэ...

— Нэн түрүүшээр номенклатурна гуримай ёһоор шэлэн абалгаһаа таһа арсаабди. Иимэ гурим шагнагшадые социальна талаһаань илган абалгада баадхадаг, иигэжэ нэгэ адли бэшэ эрхэтэй үшөр элирдэг, зариманай бээ доогуур мэдэрхэдэнь, коммунистнуудай ба партийна бэшэ шагнагшадай хоорондохи илгаае тододходог байһан юм. Мүнөө бүхы отделенинүүд адлидхагдаа гэхэ гү, али университедтэ абалгын номенклатурна эрхэ байдал болюулагдаа. Университедтэ орохоор дурадхагдаһан хүнүүдтэй ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулнабди, сэхэ хөөрэлдэнэбди Иигэжэ хөөрэлдөө эрхилэлгын шэнжэ хубилагдаа, эндэ һурахаяа ерэгшэд бээ дааниг мэдэрэлтэй, хариусалгатай, һуралсалай эмхи зургаанда бодомжотойгоор хандаха ёһотой ха юм.

ШЭНЭ АРГА НЭБТЭРҮҮЛХЭ

Һаяшаг Бэшүүрэй районой Бэшүүрэй совхозой конторо соо хүлгөөтэй байба. Ушарынь хадаа районой ажахы бүхэнэй партийна организациин секретарьнар, хүтэлбэрилэгшэд сугларжа, ажахын партийна эдэбхитэдэй һургуулиин ээлжээтэ зүблөө үнгэргэбэ. Тус совхоздо зүблөөнэй үнгэргэгдэһэниинь гайхалгүй юм. Юуб гэхэдэ, Бэшүүрэй совхоздо һүүлэй үедэ арендаторнууд яһала олошоржо байнхай. Жэшээлэн абаад харабал, Цыден Цыбикжаповтан гэр бүлөөрөө Нарин-Зуган гэжэ газарта олон тоото хашарагуудые, даажа абаад, гурбадахи жэлэй хүдэлхэ зуураа, нютагайхидтаа жэшээ харуулна. Тиигэжэ бэшэшье нүхэд түрүү малшанай жэшээгээр арендэдэ шэлжэн орожо байнхай.

Зүблөөн дээрэ Бэшүүрэй совхозой директор Амос Климович Разуваев шэнэ арга онол ажахыдаа яажа нэбтэрүүлхэ тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Энэ хөөрэлдөөн дээрэһээ охи үндэһэ татагдажа, олон тоото асуудалнууд директортэ табигдаһан байна. Нүхэр Разуваев үнэншэмэ жэшээ баримтанууд дээрэ үндэһэлэн, хөөрэлдөөгөө хурса һонирхолтой болгожо шадаа. Тиигэжэ сугларагшадай дунда энэ асуудалаар арсалдаата хөөрэлдөөн гараа. «Рассвет» колхозой түрүүлэгшэ А. И. Павлов, хүдөө ажахын продукциин шанарай талаар инспекциин начальник М. И. Петров, «Рассвет» колхозой партийна бюрогой секретарь В. С. Савельев болон бусад үгэ хэлээ. Районой 1991 оной бюджет тухай районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ В. Е. Гулгонов элидхэһэн байна. Мүн тиихэдэ сугларагшадай табиһан асуудалнуудта тэрэ харюусаа.

Аша туһатай энэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр ажахы бүхэнһөө сугларһан түлөөлэгшэд М. Ринчиковэй, С. Цыбенжаповай арендынэ звенонуудта ошожо, ажал хүдэлмэрээрнь һонирхобо.

Ц. ДОНДОКОВ.

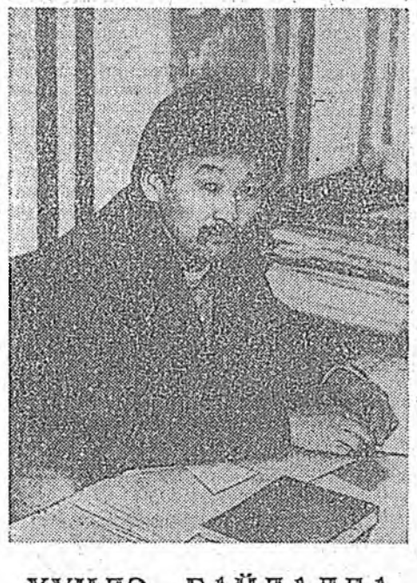

ХҮНДЭ БАЙДАЛДА ХҮДЭЛБЭШЬЕ...

Арадай үргэн хэрэглэмжын, эд бараа үйлэдбэрилдэг цехэй коллектив үнгэрһэн жэлэй туршада продукци гаргаха даабаряа сүм бэелүүлжэ, «Теплоприбор» заводой гол цехүүдэй дундаһаа шалгарһан байна. Түүхэй эд, материалнуудаар муугаар хангагдаһан, зарим предприятинуудтай тогтооһон ажахын харилсаануудай таһалагдаһан байгаашье һаань, 1989 онойхидо орходоо, үнгэрэгшэ жэлдэ ехэ продукци үйлэдбэрилжэ шадаа. Цехэй начальник Р. А. Асалхановаагай коллективэйнгээ хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэнэнэй, хүдэлмэришэдэй дунда ойлгууламжын ажал ябуулһанай ашаар үндэр дүнгүүд түйлагдаба.

Т. П. Хомякова, Г. Н. Шайдурова гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд үнгэрһэн жэлэй дүнгүүдээр цех соогоо урилдажа, байгша оной эхинһээ мүн лэ эрхимээр ажаллажа байнхай. Имагтал эдэ бригадануудай үрэ бүтээсэтэйгээр хүдэлһэнэй ашаар цехэй коллектив түсэбтэ даабаринуудаа дүүргээ юм. Галина Николаевна Шайдурова тус цехтэ 15 жэлэй туршада хүдэлнэ. Һүүлэй арбаад жэлдэ оёдолшодой бригада хүтэлбэрилнэ. Эбхэгдэдэг ороной болон арадай үргэн хэрэглэмжын бусад эд бараанай бүд зүйлнүүдые тэдэнэр оёдог юм.

— Манай цехэй байшан хуушаржа, мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэхээ болинхой. Шэнэ станок, тухеэрэлгэнүүдые тодхохо сүлөө талмайгүйбди. Ашаглагдажа байгаа тухеэрэлгэнүүд олон жэлдэ хүдэлгэдэжэ, шэнэлэгдэхээр болонхой. Иимэ станогуудаар һайн шанартай эд бараа элбэгээр гаргахын аргагүй. Заводой үргэдхэгдэхэдэ, шэнэ байшанда нүүжэ орохобди. Тиихэдээ шэнэ тухеэрэлгэнүүдые тодхожо, продукци ехээр гаргаха арга олгогдохо. Мүнөө бии байгаа хүсөөрөө элбэгээр гаргахые ороолдонобди. Тэдэ продукци үйлэдбэрилхэдэ хэрэгтэй эд, материалнуудаар хангалга һүүлэй үедэ улам муудажа, хүндэ орообди,— гэжэ цехэй мастер Любовь Бушкин хөөрэнэ.

Хэрэгтэй зүйлнүүдээр жэгдэ бэ- гагдажа, бригаданууд һарын эхэ- лаанай һүүлээр үлэжэ, хүдэлхэ бо- но. Бэлэн болгогдоһон продукци Т. П. Хомяковагай бригадын хү- энэнь һаад тойбо татана. Эд бэ- лэгшэдтэ саг соонь эльгээхын тү- ци тургэнөөр багсалжа, ябуулга- Тус бригадада гол түлөб эхэнэр- нэ. Тэдэнэр цех, завод дотор мүрысөндэ оло дахин түрүүлэ- юм.

А. ЦЫРЕН.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Мастер Любовь Бушкин, Т. П. Хомякова, Г. А. Шэй

Автор: Сергей, Вл

БРЯНСКА ОБЛАСТЬ. АГЭТЭ гэжэ Уласхоорондын эмхиин мэргэжэлд болон экспертнүүд овозыбковско райондо дэм-шэнжэлэлгын семинар үнгэргэжэ, хүдөө ажахын продуктнуудтахи ретивна бодосуудай хэмжээе шалган тодоруулһан йна. Юуб гэхэдэ, энэ йон Чернобыльска АЭС-ыг усалһаа ехээр хохидоон нютагуудай тоодо оро-

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Уласхоорондын эмхиин экспертүүд семинарай үедэ. ТАСС-ай фотохроника.

Зүблэлтэ брэн дотор

ШУРАН БЭРХЭШҮҮЛ ЖЭШЭЭ ХАРУУЛНА

БАРНАУЛ. Алтайн хэдэн арбаад ажахынууд саахар элбэгжүүлхэ найдамтай арга олонхой. Мүнөө жэлдэ хэлсээтэ уялганууддаа гадуур свекло заводуудта туша аһанай түлөө 5 мянга шахуу тонно саахар абаа һэн. Энэнь гансашье колхоз, совхозуудта бэшэ, харин заводуудта туһатай байна. Юуб гэбэл, свекло болбосоруулһанайнгаа түлөө тэдэнэр саахарай зарим хубиие өөһэдтөө үлоонэ бшуу. Өөһэдтөө хэрэглэхэ нилээн ехэ саахартай болоһон ажахынуудай шуран бэрхэ ябуулгануудаар хизаарай олохон колхоз, совхозууд һонирхоно. Алтайн тала газартай ажахынуудта саахарай свекло тарижа ургуулгада ондоогоор хандадаг боложо байна. Мүнөө өорын саахартай болохын тула саахарай заводуудтай холбоо тогтоохо дуратайшуул олон болоо.

БҮГЭДЭ БУРЯАДУУДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭДЭЙ ХУРАЛДААЕ УГТУУЛ

БУРЯАД АРАДАЙ ҮНДЭҺЭН СОЁЛОЙ ТУС БАУСТ

ТҮРҮҮШЫН БУРЯАД ЭРДЭМТЫН НЭРЭМЖЭТЭ

1923 ондо Буряад-Монголой Автономито Социалис Республикын тогтоогдоһоной удаа национально-соёлой байгуулалтын, хизаар ороной түүхые шэнжэлэлгын асуудалнуудта шухала анхарал хандуулагдаа һэн. Буряад үндэһэн соёлой, хэлэн болон түүхые шэнжэлгэдэ үргэн олониитые хабаадуулха талаар горитой хубитаяа оруулһан эрдэмэй бүлгэм тухай, тэрэнэй гэшүүдэй ажал ябуулга тухай хөөрэһэн материалнууд Гүрэнэй архивта бии юм. Эдэ документнүүд дээрэ үндэһэлжэ бэшэгдэһэн тус статьягаа уншагшадай анхаралда дурадханабди.

1924 оной апрелиин 19-дэ Верхнеудинскда Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряад-Монголой эрдэмэй бүлгэм түрүүшынгээ эмхидхэлэй суглаа үнгэргэһэн түүхэтэй. Энэ бүлгэм юу хэдэг, ямар зорилготой байгааб? Тэрэнэй хүдэлмэридэ хэд хабаадаг һэм? Эдэ асуудалнуудта харюусахын тула Буряадай ССР-эй Гүрэнэй архивай документнүүдтэ хандаябди.

Тус бүлгэм «Эрдэмэй хүдэлмэрилэгшэдэй ба эрдэм наукын нүхэдэй һайн дуранай эмхи мүн» гэжэ архивай документ соо хэлэгдэнэ. Буряад-Монголой АССР-эй ЦИК-эй түрүүлэгшэ Матвей Иннокентьевич Амагаев эмхидхэлэй суглаан дээрэ түрүүлэгшээр һунгагдаа һэн. Бүлгэмэй гэшүүд гэбэл, республикын СНК-гай түрүүлэгшэ Михей Николаевич Ербанов, гэгээрэлэй нарком Базар Барадиевич Барадин, ВКП(б)-гэй обкомой секретарь Василий Ильич Трубачеев, архивна таһагые даагша Владимир Петрович Гирченко, БМАССР-эй Госпланай түрүүлэгшын орлогшо Александр Иванович Оширов, мүн Наталья Фёдоровна Черноморченко, Иннокентий Евгеньевич Лесков мүн болоно.

Эрдэмэй бүлгэмэй хүдэлмэридэ республикын правительствын (СНК-гай) түрүүлэгшын болон Госпланай түрүүлэгшын орлогшын хабаадаһан үшөр тус бүлгэмэй ажал ябуулгые гүрэнэй түсэблэлгын органуудтай тааруулан зохилдуулха арга олгоһон байна.

Бүлгэмэй гэшүүдэй баталаһабаһан устаа соо иигэжэ хэлэгдэнхэй: «Бүлгэмэй зорилгонууд гэбэл, нэн түрүүн, буряад-монголшуудай түүхэ болон хэр угһаа ажаһууһан газар дайдыень географическа ба соёлой ажахы эрхилэлгын талаһаа шэнжэлгэ мүн болоно. Тус шэнжэлгэнүүдые буряад-монгол арадай мүнөөнэй амин шухала асуудалнуудые шиидхэлгэтэй нягтаар холбохо, арадай ажабайдалай экономическа, социально-политическэ ба соёлой асуудалнуудые гүнзэгыгөөр харуулха, эрдэмэй материалнуудые суглуулхада, туһалха зорилготой юм». Саашань уншаябди: «Национальна музей болон библиотекэнүүдые хүгжөөлгын асуудал бүлгэмэй онсо анхаралда байха ёһотой. Түүхын хүшөөнүүдые болон байгаалиин баялигуудые харуһалха талаар хэмжээнүүдые эрдэмэй бүлгэм абаха уялгатай юм. Хүшөөнүүдые, байгаалиин үзэсхэлэн һайханиие хамгаалха, гамтайгаар хандаха тухай эйлгуулламжын хүдэлмэри үргэн зоной дунда эдэбхитэйгээр, эмхитэйгээр ябуулха».

Түрэл хизаар ороноо шэнжэлгын хүдэлмэриие эмхидхэн шэглүүлэгшын гол үүргэ эрдэмэй бүлгэмдэ даалгагдаһан байна. Иимэ хүдэлмэридэ хизаар ороноо шэнжэлэгшэдһээ гадуур республикын олониитэ элсүүлэгдэхэ юм. Түрүүшын зүблөөн дээрэ тус бүлгэмдэ буряад элитэ эрдэмтэ Доржи Банзаровай нэрэ олгохо гэһэн дурадхал нэгэн дуугаар баталагдан абтаһан байна. Россин академиин дэргэдэхи Хизаар ороноо шэнжэлгын түбэй бюро энэ шиидхэбэри тухайнь кигжэ бэшээ һэн: «Хизаар ороноо шэнжэлгын түбэй бюро Доржи Банзаровай дурасхаал болон эрдэмтэ зохёолнуудтань хүндэтэй ёһоор хандажа, тэрэнэй нэрые Буряад-Монголой эрдэмэй бүлгэмдэ олгоһые халуунаар амаршална, бүлгэмэй саашанхи ажал ябуулгада амжалта хүсэжэ, али болохоор туһалха зорилготой байһанаа мэдүүлнэ».

Бүлгэмэй гэшүүд физико-географическа, политико-экономическа болон түүхын-этнологическа 3 таһаг болон хубаарба. Эгээл олон гэшүүдтэй түүхын-этнологическа таһагые республикын гэгээрэлэй нарком Базар Барадин толгойлбо. БМАССР-эй үргэн түрын элитэ хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Базар Барадин 1923 ондо автобиографи дотороо иигэжэ бэшээ бэлэй: «...1878 ондо Агын талада түрэһэн хүм. 1902 ондо академик Ольденбургын туналамжаар Ц. Жамцаранотой хамта Петроградай университедтэ һурахаяа орооб. Гурбан жэл һурааһанай һүүлээр, 1905—1907 онуудай туршада Түбэд ороние шэнжэлһэн экспедициндэ хабаадалсажа, Пржевальскиин нэрэмжэтэ шаһаа хүртэһэн байнаб. 1906—1917 онуудта Петроградай университедтэ монгол хэлэ заагааб. Удаань 1917 онһоо 1923 он болотор Агын II шатын һургуулида багшалаа һэм. 1923 онһоо гэгээрэлэй наркомой тушаалдаб. Захиргаалагшын болон ниитын-политическэ ажал ябуулагшын үүргые хүсэд бэелүүлхэ арга шадабаригүйб гэжэ тоолоноб. Зүүн зүгые шэнжэлхэ, түрэл хэлэн дээрэ учебнигүүдые зохёохо хэрэгтэ аша туһатай байха һэм гэжэ һанагдана...»

Базар Барадинай хуби заяан гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдээгүй байһаар, тиимэһээ түүхын эрдэмтэдэй болон хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй анхаралда татаһан зандаа.

1925 оной октябриин 1-дэ болоһон тус бүлгэмэй зүблөөнэй протокол һонирхолтой юм. Москвада үнгэрһэн Бүхсоюзна хизаар ороноо шэнжэлгын съездэдэ хабаадаһан бүлгэмэй гэшүүд Козьмин Трубачеев хоёрой тоосоон эндэ хабсаргагданхай. Тэдэнэр Хизаар ороноо шэнжэлгын түбэй бюротой холбоо тогтоожо, библиотекэнүүдтэ табигдаха академическэ хэблэлэй номуудые, хизаар нютагаа шэнжэлгын музейдэ табигдаха зураг-үүд болон шаажан бүтээлнүүдые асаһан байха юм.

Бүлгэмэй гэшүүдэй ажал ябуулга тухай энэ документ соо тодорхойгоор хэлэгдэнхэй. Жэшээнь, 1925 оной январь соо Эрхүүдэ Зүүн Сибириин хизаарай I съездын болоходо, Гомбожап Цыбикович Цыбиков «Буряад-Монгол ороной соёлой-национальна байгуулалтын гол шухала асуудалнууд» гэһэн элидхэл хэһэн юм. В. П. Гирченко республикын архивуудай байра байдал тухай бүлгэмэй гэшүүдтэ элидхэһэн байна.

Владимир Васильевич Сердитовэй хүтэлбэрилдэг физико-географическа таһаг зунай сагта Хамар-Дабаан шэнжэлхэ үедөө суглуулһан материалнууд тухайгаа мэдээсэбэ.

Түүхын-этнологическа таһаг хэдэн зүблөө үнгэргэхэдөө, «Декабрист аха дүүнэр Кюхельбекернүүд сүлэлгэдэ байха үедөө», «Забайкалиин шэмээшэгүүд тухай», «Буряад-монголшуудай хүгжэм тухай» гэһэн элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэһэн байна. Декабристнууд аха дүү Бестужевууд болон Торсон тухай Жигмыт Анаевагай дурдатгалнууд Селенгинскдэ бэшэгдэжэ абтаа.

Хизаар ороноо шэнжэлгын түбэй бюротой холбоо тогтоохоһоо гадна Манжуурай хизаар шэнжэлгын бүлгэмтэй, Кунгурай эрдэмэй музейтэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ эрдэмэй бүлгэм нягта холбоотой болоо.

1924 оной март соо тус бүлгэм аймагуудай хүн зондо хандажа, нютаг нютагтаа хизаар ороноо шэнжэлгын үүрнүүдые эмхидхэхыень уряалһан юм. Хориин, Агын ба Алайрай аймагуудта эгээн түрүүн иимэ үүрнүүд бии болгогдобо. Верхнеудинскын ород багшанарай техникумдэ, Хурамхаанай ба Мухар-Шэбэрэй районуудай һургуулинуудта иимэ бүлгэмүүд байгуулагдаба. Илангаяа һургуулинуудта хизаар шэнжэлгын хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулха хэрэгтэ тус бүлгэм онсо анхарал хандуулдаг бэлэй. Хориин аймагай түбэй һургуулиин дэргэдэ бии болгогдоһон хизаар шэнжэлэгшэдэй бүлгэмэй хүдэлмэриие Буряад-Монголой эрдэмэй бүлгэм үндэрөөр сэгнэһэн байна. Һургашад урданай буряад дуунуудые бэшэжэ абаһан, минерал шулуунуудые, нютагайнгаа ургамалнуудые олоор суглуулһан юм.

Студентнэрэй хизаараа шэнжэлгын бүлгэмүүдэй хүдэлмэри тэдэ жэлнүүдтэ эдэбхижэһэн байна. Жэшээнь, 1928 ондо Д. Банзаровай нэрэмжэтэ эрдэмэй бүлгэмдэ иимэ бэшэг ерэбэ: «Бидэ, Томскдо һуралсал гаража байһан Буряад-Монголой түлөөлэгшэд, буряад нютаг зоной нэгэдэл эмхидхэжэ, хизаар шэнжэлгын бүлгэм байгуулаабди. Буряадай түүхэ, соёл шэнжэлхэ болоходо, хэрэгтэй литературашье, мүнгэн саншье үгыбди. Энэ асуудал шиидхэхэдэмнай тэдхэмжэ үзүүлхэ, хүдэлмэриймнай хүтэлбэрилхэ бэзэт гэжэ найданабди».

Бүлгэмэй бии болгогдоһоор оройдоол жэл тухай үнгэрөөд байхада, «Бурятиеведение» гэжэ журнал хэблэгдэжэ эхилэ. Харин мүнөө үедэ иимэ журнал республикада үгы. Дахин һэргээхэдэ яаха юм? Хорёод онуудта гарадаг байһан тэрэ журнал дотор хизаар шэнжэлэгшэдтэ туһатай статьянууд, эдэб программа болон эрбэшэлнүүд хэблэгдэдэг байгаа бшуу. Жэшээнь, Воскобойниковой «Буряад орондо арендэ харилсаанууд тухай асуудал» гэһэн статья, «Буряад отогуудай бии болоһон асуудалаар материалнууд» гэжэ Батороваай статья, Гомбожап Цыбиковай «Цагаалган» гэһэн статья тус журналда түрүүшынхиеэ хэблэгдэһэн түүхэтэй. Буряадай элитэ поэдүүдэй нэгэн Солбоной Туяа (П. Н. Дамбинов) «Буряад ороной национально-уран һайханай байгуулалта тухай» статьягаа энэ журналда статьянууд хэблэгдэ- рятиеведение» журн- монголизм болон на- римталһан Гомбожа- вэй «Монгол үзэг б- национальна соёл- мүн» гэһэн статья, б- динай «Доржи Банз- статья хэблэгдэ- харша үзэл бодол- нолго «Бурятиеведе- налай хуудаһануудаа- дана» гэжэ шүүмжэ- байна.

Доржи Банзаровай- тэ эрдэмэй бүлгэм- байдалда ажалаа- гааб? Зүблөөнүүдэй- нууд гэршэлэн: «Бу- байрагүй, хамтын- партийна клубта- токолнуудаа бүлгэ- тарь гэртээ бэшэ- лоно. Материальна- гай талааршье хү- 1930 ондо бүлгэм- тэй гэшүүн, элит- аяншалагша Гомбо- ович Цыбиков- шөо бэлэй.

Бүлгэмэй хүдэлмэ- дээжэ эрдэмтэд- Гирченко, Кудрявцев- хабаадалсаа. М. Н- ритой туһаламжа- гэбэшье тус бүлг- ябуулгын хэм хэмж- мэй талаар үшөө- байгаа. Мэргэжэлт- даг бэлэй. Хизаар- жэлгын хүдэлмэри- тогтооһон 6 дүр- бэелүүлхэ тухай- шэн хэлсэлгэ, хиз- дэг эмхинүүдэй- дэйнь тоогой талаа- гэхэ мэтые мүнөө- хада, жэгтэй байна.

Иимэ дутуу- бүлгэмэй гэшүүд- дэрдэг һэн. Тиим- жара гаран жэлэй- нэр тон шухала- хүдэлмэри эхилэ- бшуу. Тэрэ үеын- эрхэ байдалда- эрдэмэй ухаан бо- дэһэ табиһан хүнүү- хихо, дурасхаалы- ёһотойбди.

С. ЖАРКОЙ.

Буряадай ССР-ий 58 ондо- түбэй архивай хүдэ- ...

Засагай дээдын зургааанда

БҮЛЭДХЭЛ ЭМХИТЭЙГЭЭР ЯБУУЛХА

Үнгэрэгшэ жилэй декабрь һарада Буряад ССР-эй Верховно Соведэй Президиум «Республика дотор журам ба гурим сахиха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд, «тухай» тогтоол гаргаһан абаа бэлэй. Эндэ Верховно Соведэй IV сесси дээрэ «Журам, гурим сахиха тэмтэ ябадалтай тэмсэлые шангадхаха талаар хэмжээнүүд тухай» асуудалые хараахалжа, гэмтэ ябадалтай тэмсэлгын комплексно программа баталха тухай дурадхал оруулагдаһан юм. Тиин IV сессидэ бүлэдхэл эршэмтэйгээр ябуулха тухай асуудалаар Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ зүблоон һаяхан үнгэргэгдэһэн байна. Энэ зүблоондэ министерствэнүүдэй, журам ба гурим сахиха республиканска зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, горрайсоведүүдэй түрүүлэгшэнэр хабаадаба. В. Б. Саганов зүблоое хүтэлбэрилһэн байна.

Республикын дотоодын хэрэгүүдэй министр С. Ф. Иванов үгэ хэлэхэдээ, гэмтэ ябадал гаргагшадтай тэмсэлдэ, олониитые эдэбхитэйгээр хабаадуулхаяа болиһон ушар ехэ алдуу болобо, энэхиие дарасадхагдаха зэргэтэй гэжэ тоолобо. Архиншадые, наркомануудые эмшэлхэ газарнууд дуталдана, журам, гурим эбдэдэг хуулиин һаһа гүйсөөгүй шүүлые һургаха тусхай һургуули эмхидхэгдэнэгүй. Эдэ асуудалнуудые хамтын хүсөөр шиидхэхээр болонхой. Дэлгүүрэй экономикодо ороходо, ажалгүйшүүл бии болохо юм. Гэрэй сельсоведэй сессинүүд дээрэ энэ асуудал һүүлэй жэлнүүдтэ харагдаагүй. Эндэ арадай һайн дуранай дружинанууд, нүхэдэй сүүдүүд гэжэ үгы. Мүн Яруунын совхозодо иимэрхүү байдалтай. Харин Яруунын райгүйсэдком ямаршьеб захиралта хүлсэһээр гэһэн тобшолол хэхээр.

Наркоманитай тэмсэхэ талаар Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэри бэелүүлгэдэ анхарал һулаар хандуулагдана. Жэшээлбэл, Бэшүүрэй районой Хёлгын совхозой харьяата газар дайда дээрэ ургадаг намуу сэсэгые (мак) үгы болгохо, ядахадаа эдеэшээгүй байхадань, сабшажа үнгааха хүдэлмэри ябуулагдадаггүй байха юм. Энэ сэсэг түүхэеэ ганцашье манай республикаһаа бэшэ, харин Амарай областьһоо, Хабаровска хизааргаа хүнүүд ерэнэ ха юм. Энэ асуудалые тон хурсаар табиха саг хүрэжэ ерэнхэй. Гадна түрмэһөө табигдажа ерэгшэдые ажалда оруулха гээшэ хүндэ хүшэр болонхой. Урдань хада «Электромашина», шэлэй заводуудта иимэ хүнүүдые түбхинүүлхын тула хамтын байранууддта таһалганууд, хүдэлмэриин газарнууд заагдадаг бэлэй.

Журам, гурим ба хуули сахидаг органуудта хүдэлдэг хүнүүдэй мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, ойлгуулажаншь хүдэлмэридэ тэдэнэй эдэбхитэйгээр хабаадаха, гэмтэ ябадалнуудые саг болзортонь элирүүлжэ, зэмыень амсуулха, мүн залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгые һайжаруулха асуудалнууд тушаа республикын юстициин министр Ю. Б. Цыренжапов, Верховно Соведтэ зүблоон һаяхан үнгэргэгдэһэн байна. Энэ зүблоондэ министерствэнүүдэй, журам ба гурим сахиха республиканска зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, горрайсоведүүдэй түрүүлэгшэнэр хабаадаба. В. Б. Саганов зүблоое хүтэлбэрилһэн байна.

Наркоманитай тэмсэхэ талаар Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэри бэелүүлгэдэ анхарал һулаар хандуулагдана. Жэшээлбэл, Бэшүүрэй районой Хёлгын совхозой харьяата газар дайда дээрэ ургадаг намуу сэсэгые (мак) үгы болгохо, ядахадаа эдеэшээгүй байхадань, сабшажа үнгааха хүдэлмэри ябуулагдадаггүй байха юм. Энэ сэсэг түүхэеэ ганцашье манай республикаһаа бэшэ, харин Амарай областьһоо, Хабаровска хизааргаа хүнүүд ерэнэ ха юм. Энэ асуудалые тон хурсаар табиха саг хүрэжэ ерэнхэй. Гадна түрмэһөө табигдажа ерэгшэдые ажалда оруулха гээшэ хүндэ хүшэр болонхой. Урдань хада «Электромашина», шэлэй заводуудта иимэ хүнүүдые түбхинүүлхын тула хамтын байранууддта таһалганууд, хүдэлмэриин газарнууд заагдадаг бэлэй.

Журам, гурим ба хуули сахидаг органуудта хүдэлдэг хүнүүдэй мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, ойлгуулажаншь хүдэлмэридэ тэдэнэй эдэбхитэйгээр хабаадаха, гэмтэ ябадалнуудые саг болзортонь элирүүлжэ, зэмыень амсуулха, мүн залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгые һайжаруулха асуудалнууд тушаа республикын юстициин министр Ю. Б. Цыренжапов, Верховно Соведтэ зүблоон һаяхан үнгэргэгдэһэн байна. Энэ зүблоондэ министерствэнүүдэй, журам ба гурим сахиха республиканска зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, горрайсоведүүдэй түрүүлэгшэнэр хабаадаба. В. Б. Саганов зүблоое хүтэлбэрилһэн байна.

Республикын дотоодын хэрэгүүдэй министр С. Ф. Иванов үгэ хэлэхэдээ, гэмтэ ябадал гаргагшадтай тэмсэлдэ, олониитые эдэбхитэйгээр хабаадуулхаяа болиһон ушар ехэ алдуу болобо, энэхиие дарасадхагдаха зэргэтэй гэжэ тоолобо. Архиншадые, наркомануудые эмшэлхэ газарнууд дуталдана, журам, гурим эбдэдэг хуулиин һаһа гүйсөөгүй шүүлые һургаха тусхай һургуули эмхидхэгдэнэгүй. Эдэ асуудалнуудые хамтын хүсөөр шиидхэхээр болонхой. Дэлгүүрэй экономикодо ороходо, ажалгүйшүүл бии болохо юм. Гэрэй сельсоведэй сессинүүд дээрэ энэ асуудал һүүлэй жэлнүүдтэ харагдаагүй. Эндэ арадай һайн дуранай дружинанууд, нүхэдэй сүүдүүд гэжэ үгы. Мүн Яруунын совхозодо иимэрхүү байдалтай. Харин Яруунын райгүйсэдком ямаршьеб захиралта хүлсэһээр гэһэн тобшолол хэхээр

Соёлой һонин

ҺОНИРХОЛТОЙ ҮДЭШЭ БОЛОБОШЬЕ...

Баунтын райондо адуун һүрэгые саашадань хүгжоохэ талаар үнгэргэгдэһэн республикын конференцидэ хабаадагшадта зорюулагдаһан концерт ортоной уран һайханай «Осикта» ансамблиин гэшүүд харуулһан байгаа. Энэ ансамблиин гэшүүдэй нэгэн эдир, залуухан Ольга Дампилова бишыхан орын хатар гүйсэдхэжэ, халуун альга ташалгаар үдэшэгдөө. Мүн лэ Багдаринай дунда һүргуулиин һурагшад Наташа Норбоева Любовь Порхонова хоёр «Солнечный лучик» гэжэ дуу угаа гоёор дуулажа, олоной һайшаалда хүртэбэ. Ансамблиин гэшүүд Вера Чимитдоржиева «Эвенкия», райОНО-гой библиотекарь В. Гончакова «Хухы», соёлой таһагай методист Зинаида Бадлуева «һүниин харанхы», уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ, ансамблиин дуушан Лариса Орхокова «Хүдөө нютаг гараха байгааб» гэхэ мэтын ород, буряад, өртөн арадай дуунуудые гүйсэдхэһэн байна. Мүн эндэ айлшадшье миин хараад, альгаа ташаад һуугаагүй. Эдэнэр өөһэдынгөө һайн дураар микрофондо гаража, нютаг нютагайнгаа дуунуудые гүйсэдхөө. Жэшээлхэдэ, Багдарин һууринһаа И. Ангархаев, Түнхэнһөө В. Зарбаев, Улаан-Удэһөө Д. Дондокоз гэгшэдтэ түсхай гарай бэлэгүүд барюулагдаа.

— Мэнай энэ арадай аман зохёолой ансамбль 1974 ондо эмхидхэгдэзд, мүнөө арбан дөлоодохи жэлээ Баунтын гансал ортоной дунда бэшэ, мүн районойнгоо бэшэшье арад зоной халуун дэмжэлгээр амжалтатай хүдэлжэ ябана. Коллективтэмнай бүхыдөө 25 хүн хабаададаг юм. Эдэмнай дуушад, хатаршад болоно. Манда шиидхэгдээгүй асуудалнууд баһал бии. Нэн түрүүн еөһэдынь национальна хормейстер, балетмейстер үгы байһаарбди. Баяанһаа ондоо хүгжэмэй инструмент байхагүй. Хүн зонойшье талаар Багдарин һууринда ортон үгсаатан ехэл үсөөн. Энэшье бидэнэртэ ехээр нүлөөлдэг байха юм. Иимэ бэрхэшээлнүүдэй хэды ушараашье һаань, «Осикта» ансамблиин гүйсэдхэһэн концерт-наадыень Якутск, Москва, Хабаровск хотонуудай хүн зон халуунаар угтажа абаһан байна гээшэ. Нёдондо жэлдэ Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн «Байгал — дэлхэйн зэндэмэни мүн» гэһэн фестивальда хабаадалсаа бэлэйбди,— гэжэ ансамблиие хүтэлбэрилэгшэ Зоя Дондоковна Сабкеева хэлээ һэн.

Эдэ дээрэ дурсагдаһан амин шухала асуудалнуудые Баунтын районно Совет шиидхэхэдээ, ортон үгсаатанай соёл болбосоролые, ёһо заншалнуудые, түхэл шэнжэнүүдые хараада абаха аабза гэжэ батаар найданабди.

Д. ДОНДОКОВ.

АРАДАЙ ДУУНУУДҺАА ҺАБАГШАТАЙ

Һүүлэй жэлнүүдтэ шэмээшэгүүдэй үнинһөө хойшо ажаһуудаг Тарбагатайн районой соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй урда олон хоолойн аялга ниилүүлэн гүйсэдхэдэг шэмээшэгүүдэй искусствые аршалан хамгаалха, үлөөхэ гэһэн зорилгонууд табигданхай. Уласхоорондын фестивальнуудта, конкурснуудта шэмээшэгүүдэй хоорнууд ошожо, уран бэлигтэеэ танилсуулжа байдаг. Францида, Голландида үнгэргэгдэһэн «Сагаан далайһаа Япон далай хүртэр Россин эхэнэрнүүдэй аялга дуунууд» гэһэн уласхоорондын фольклорно фестивальда Ехэ-Куналейн шэмээшэгүүдэй арадай хоорой дуушад хабаадаа һэн. Тиихэдэ «Жемчужина Севера», «Голоса России» гэһэн арадай аман зохёолой фестивальнуудта Тарбагатайн шэмээшэгүүдэй арадай хоор ошоһон юм. Ехэшүүлэй хоорой дэргэдэ «Черпачок» гэжэ хүүгэдэй ансамбль байгуулагданхай. Иигэжэ арадайнгаа дабтагдашагүй үндэһэн соёлые, дундаршагүй аман зохёолые үхибүүдтээ, ерээдүйн үетэндэ дамжуулха гэһэн нангин хэрэг бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байна.

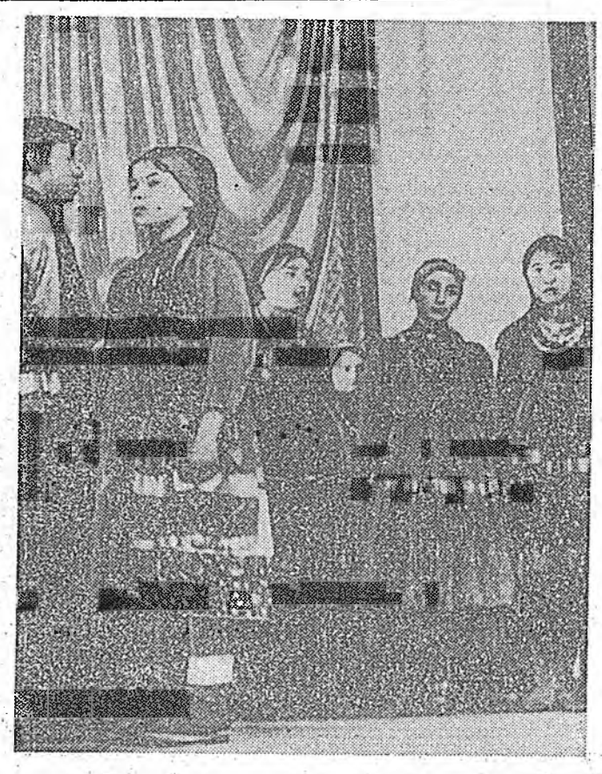

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Тарбагатайн шэмээшэгүүдэй арадай хоор дуулана; «Черпачок» гэжэ хүүгэдэй ансамблиин гэшүүд.

С. БАЛДУЕВАЙ
фото-зурагууд.

ТУРҮҮШЫН ДЕКАДАДА ЗОРЮУЛАГДАБА

Москвада үнгэргэгдэһэн Буряад-Монголой искусствын түрүүшын декадын болоһоор 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан тусхай выставкэ манай библиотекын литературын таһагта һаяхан нээгдбэ. Искусствын талаар дэлгээгдэһэн выставкэ дээрэ энэ декадада зорюулагдаһан номууд, нотонуудай суглуулбаринууд, грампластинкануу табигдаһан байна. Илангаяа республикымнай соёлой, искусствын хүгжэлтэдэ габьяатай, ехэ хубитаяа оруулһан ажал ябуулагшад, композиторнууд П. М. Берлинский, М. П. Фролов, В. И. Морошкин болон бусад уран бэлигтэн тухай һонирхолтой олон материалнууд эндэ суглуулагдаа.

Буряадай искусствын түрүүшын декадада хабаадаһан бэлигтэй хүнүүд, совет соёлой эхи табигшад Н. К. Петрова, Ц. Б. Бадмаев, А. А. Арсаланов гэгшэдэй зохёохы хүдэлмэри тухай статьянууд, номууд эндэ үргэнөөр дэлгэгдэнхэй. Олондо мэдээжэ уран зурааша А. И. Тимин, М. Е, Шестакова, балетмейстер Т. Е. Гергесова гэгшэдэй хүдэлмэринүүдтэй, тэдээн тухай материалнуудтай эндэ танилсахаар.

Тиихэдэ мүнөө үеын соёлые, искусствые түлөөлжэ байһан бэлигтэй композиторнууд, артистнууд, уран гартан тухай материалнууд олоной анхарал татана. Буряад-Монголой искусствын түрүүшын декадын болоһоор 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан энэ выставкэ оперо болон баледэй театр соо эмхидхэгдэжэ, концертын үедэ олоной үзэмжэдэ табигдаа һэн.

* * *

Хариин оронуудта ажаллаһан, ажаһуурһан бэлигтэй композиторнуудта, дуушадта, уран зохёолшодто зорюулагдаһан номуудай выставкэ һаяхан манай таһаг олоной анхаралда дурадхаа. Марк Шагал, Федор Шаляпин, бусад бэлигтэй хүнүүд тухай материалнууд библиотекэдэ ерэгшэдэй анхарал татаха байха.

Н. ХАНДАХАНОВА,
М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска гүрэнэй библиотекын искусствын номуудай таһагай ахамад библиотекарь.

БАЙГААЛИИН ДЭЭЖЭ

Энэ статьягаа иигэжэ нэрлэхэдээ, Алхана нютагай эхиндэ оршодог Алхана уула тухай, тэрэнэй хуби заяан тухай хөөрэхэ хүсэлтэйб. Алхана гээшэ Ага нютагаймнай эгээл үндэр, үзэсхэлэн һайхан уула юм. Тэрэниие үнэхөөрөл байгаалиин баян дээжэ, гоё һайхан шэмэг мүн гээд нэрлэхээр лэ даа. Магад, тиимэһээл Агаһаамнай газаа тээшье, Байгал шадархи бүхы буряад нютагуудта Алхана тухай дуулаһан гү, али мэдэхэ хүнүүд олон байжа болоо. Теэд энэ уула юугээрээ зоной дура сэдьхэл татадаг байгаа хаб? Тус асуудалда харюусахын тула өөрөө нюураараа ошожо, нюдөөрөө харабал, бэеэрээ үзэбэл, дээрэ байха.

...Июлиин гэхэ гү, зунай дунда һарын һүүлшын үдэрнүүдтэ Алхана хүрэжэ, уулын зүүн-урда һугаһаа эхитэй. Үбжэгэеэгэй хүндые үгсэбэбди. Анханда энээгүүр хазаар морёор, хаһаг тэргээр лэ ябаха аргатай байгаа юм. Харин мүнөө эндэхи харгы заһагдажа байһан үетэй (энээн тухай һүүлдэ хөөрэхэб). Хүндын тэнһээ үнгэроод, зоной буудаг газарта хүрэбэбди. Эндэ машинануд, майхангууд болон хүн зоной олон гээшэнь! Бидэнэршье тогтохо газараа олоод, майхангуудаа татажа түбхинэбэбди. Хүндын оёороор, шулуун дээгүүр харьялан урдаһан уһанай абяан һая ерэһэн хүнүүдэй анхарал татажа, сэдьхэл бодолые сэлмээһэн мэтээр үзэгдэнэ. Энэ хадаа Үбэрэй аршаан урдажа байна гээшэ. Теэд аршаанда ерээд, амаржа хэбтэхэ аалши? Үгы даа, аргагүй! Аршааниие бараалхаха гэһэн хүсэлдэ абтажа, дары түргэхэн ошоо аабзабди даа. Сэб хүйтэн, тунгалаг арюун аршаан мандагармандагар шулуунуудһаа тунхарин, сагаан хөөһэ сасаруулан бурьялна... Энэ багай агааршье һаа онсо ондоо, арюун сэбэр, хоншуухан хангалтай. Тиимэ байнгүй яахаб даа! Алхана уулын баялигуудайнь нэгэн гэбэл, эм домой зүйл— элдэб үбһэ ногоон, сэсэг наабшанууд, үрэ жэмэсүүд болоод олон түрэлэй һөөгүүд ба модод болоно. Юрэдөө, зариимыень тодорхойлон нэрлэбэл: тангалай үбһэн, балга модон, арса, нохойн хоншоор, алирһан, нэрһэн, үхэр нюдэн, эдэгэнэ, хуһан ба уляаһанһаа эхилээд, хуша, жодоо хүрэтэрөө мүнхэ ногоон модод олон байха. Тиихэдэ ан арьяатан гэбэл, ой хубшын эзэн баабгай хүрэтэр булта бии.

Ганса хуша модониинь ямар баялиг, мартагдашагүй нарма-май һайхан гээшэб? Энээнтэй дашарамдан, хүүгэд яаһан үеын юумэн һанаанда ороодхино. Бүри гушаад онуудта гээшэ һэн ха, абамнай мори, тэргээр Алхана ошоод ерэхэдээ, Элеэ голдо урдан алдаһанаа, юһэн хобоогой аршаанда ороһоноо, баабгай хараһанаа хөөрэжэ һонирхуулдаг, хушын борбоогой асаржа баясуулдаг бэлэй. Мүнөөшье Алханада ябахада, тэрэ борбоосгойнь хангал анхилхадал гэхэ юм...

Аршаанай ойро тойронхи ой модод, хада хабсагайнуудые болон үдэшын наранай гэрэл хаража ханашагүй. Дутын улаан хабсагайнууд үглөөнэй туяанда тудагдан, үнгэ бүриин ной үргэһэн эдеэнэй зүйлнүүдые хэды хоноод лэ гутаадүйдэнь сэбэрлэжэ хайлуулдаг, шэнэ зула бадараадаг, сугларһан мүнгыень дасанда абаашажа тушаадаг даабаритай хүнби. Жэлэй арбаад дахин ерэдэгби. Ондоошье даабаринууд байгаа ааб даа...

«Хорёо-шулуун» гэдэг үльгэр түүхэтэй газарнууд бии. Аршаанай баруун тээ «Димчигэй-һүмэ» гэжэ үндэр шулуун хабсагай байха. Тэрэнэй зүүн тээһээ гараһан зүргэ харгы анханда гутаар хальбан Дугарай Борожаб гэгшын эхи татаһан юм гэхэ.

Байгаали—манай баялиг

АЛХАНА

Публицистикэ

һолонго татаһан мэтэ һайханаар үзэгдэхэ. Харин тэнгэриин бүрхэжэ, һалхинай хүдэлөөдхибэл, ой модон ороогоороо хүүежэ, хада хабсагайнууд хүнхинэһэн мэтэ һүрөөтэй болодог. Энээн сроогуур хүндын өөороор урдагша аршаанай шааяха, шууяха, баһа буга, хандагайн буухирха абяан элихэнээр дуулдаэрхиха. Һонин даа, эндэхи байгаалиин үзэгдэлнүүд...

Илангаяа түрүүшынхээ ябаһан хүн эндэ бүгдые бүри тодоор обёорхо. Гэбэшье, Алханада нэгэтэ бэшэ гараһаншье һаа, түрүүшынхээ ябаһандал һонирхохош, олон шэнэ юумэ мэдэжэ абахаш. Үшөө элдэб һонин хүнүүдтэй үүлдэхэш. Тэдэнэр ехэ юумэ үзэһэн, олон юумэ мэдэхэ байхадаа, булаша мэтээр ухаан бодолыеш баяжуулха... Мүнөөшье Алханаар ябахадаа, элдэб һонин хүнүүдтэй уулзагдаа. Тэдэнэй нэгэн тухай тогтожо хөөрэхэ дуран хүрэнэ. Энэмнай Сэмпилэй Үдбэл-Бадма гээшэ. Тулуур тулаһаншье һаа, хүнгэн бэетэй, һонор ухаатай хүгшэн. Мэдэн гэнээмни, буряад наһаараа 84-тэй байшаба. Ай-даа. хөөрхэй! Хэды үндэр наһан бэ? Гэбэшье, урдын юумэ удхалан хөөрэжэ, туһатай захяа заабари үгэжэ ябана ха юм даа. Алханын байгаалиин зүйлнүүд болон үзэгдэлнүүд тухай үндэр наһатай абгайн мэдэхэгүй юумэниинь хомор хэбэртэй.

Юрэдөө, Алхана уулын хада хабсагайнууд болон нэрэтэй газарнуудые мэдэхэб гэжэ һанагдаа һэн. Теэд Үдбэл-Бадма абгайтай хөөрэлдэнэнэй һүүлээр, олохон юумэ мэдэхэгүй байһанга ойлгобоб. Жэшээнь, Балга модоной сагаан буурсаг (август һарада эдеэшэдэг) гү, али тангалай үбһэ хатаагаад, ханяаха халуурхада бусалгажа, шүүһьень уухада һайн байна ха юм. Энээнһээ уламжалан үндэр наһата абгайн хөөрөөе шагнажа ябахада («Димчигэй һүмэ» гэдэг хабсагайда тэрээнтэй суглаа гараабди), ехэл һонин даа.

— Жамбалдоржо хамбын гүйлтаар арбаад жэлэй турша соо эндэ ерэдэг болоһон хүм даа,— гээд тэрэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.—Юундэб гэхэдэ, энэ аршаанай эхиндэ зоной үргэһэн эдеэнэй зүйлнүүдые хэды хоноод лэ гутаадүйдэнь сэбэрлэжэ хайлуулдаг, шэнэ зула бадараадаг, сугларһан мүнгыень дасанда абаашажа тушаадаг даабаритай хүнби. Жэлэй арбаад дахин ерэдэгби. Ондоошье даабаринууд байгаа ааб даа...

«Димчигэй-һүмын» орой зүүн хойшоо шэглэйэн ехэ һарабшатай. Энэнь, наһатай зоной хэлсэдэгэй ёһоор, «Димчигэй орон» гээшэ ха. Эндэхи үшөө нэгэ һонин зүйл гэбэл, тэрэ һарабша шулуунһаа аршаан дуһалжа байдаг гээ һэмди. Энэ хадаа «мүнхын аршаан» гээшэ. «Димчигэй-һүмэ» гэдэг хабсагайн оройһоо зүүн-урагшаа харэхада, Элеэ һуурин, Саханай, Ёло хаданууд, наанань «Таһархайн» үргэн нуга, Дэлюунэй бүлэг ой альган дээрэ шэнги тодоор үзэгдэнэ.

Алханын оройе шэглэн дабаад, баруун-хойшоо буухада, элдэб нэрэтэй ба тухэлтэй шулуун хабсагайнууд, гуу нүхэхэнүүд дайралдахэ. «Димчигэй-һүмэтэй» эзэргэнээд баруун тээнь ганса үндэр хада байха. Энэ хадаа урдын түүхэ домогой ёһоор, эрэ хүнэй заяатай үндэр байһан ха. Тэрээнһээ зунай дунда һарада хойшоо гэрэл татадаг гэхэ. «Димчигэй-һүмэһөө» хойшоо, тиигээд, баруун тээшээ хэдэн хабсагайнууд... Тон дутынхинь — «Сохор-Сэндэмын һүмэ»— үглөөгүр зүүн тээнээнь харахада, хүн шэнги дүрсэтэй байдаг. Саанань «Һаба-Хажидай һүмэ», «Загуурдиин хабсагай», баруун тээнь эзргэлээд «Үүдэнһүмэ», баруун-хойнонь — «Арьяа-баалын һүмэ», «Доржо-Пагмын һүмэ», бүри саанань «Гурбан тэмээн» гэдэг орьёл шулуунууд харагдажа байдаг. Тиихэдэ «Загуурдиин хабсагайн» үбэртэ «Эхын умай» гэдэг ехэ гуу нүхэн бии. Урдань эндэһээ үри хүүгэдэй һүлдэ гуйдаг байһан гэхэ.

Эдэ бүгдэ Ага найман эсэгэнэрэй, үнэн дээрээ бүхы Хори буряадай эртэ урда саг-һаа хойшо шүтэжэ ябаһан ашата һайхан байгаалиин ёһотойл хүшөө боложо, нютаг бүхэндэ суурхагдаһан нангин газарнууд ха юм даа. Тиимэһээл элинсэг хулинсагууднай тэргэ морёор хэдэн хоногто ябажа, олон тоото уһа голнуудые, үндэр дабаануудые гаталан, Алханада хүрэдэг байгаа бшуу. Тиихэдэ, эндэхи үзэсхэлэн гоё байгаалида һүгэдэн, буян абажа, ашата нангин аршаандань болзод арюун, сэбэр агаартань, бэе махабадаа эмнүүлэн заһажа бусадаг, Алхана тухай ухаан бодолдоо

ТОБШОХОНООР...

БАРИЛДААН. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын ехэ мүрысөөн Тбилиси хотодо боложо байна. Дэлхэйн арба гаран ороной гаһар хүсэтэй барилдаашад энэ заншалта мүрысөөндэ хабаадана.

Уласхоорондын классай спортын мастер Василий Миланханов, СССР-эй спортын мастер Андрей Матюнов гэгшэд эндэ Буряад ороной нэрэ хүндые хамгаална.

* * *

Эдиршүүлэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн һаяхан Черкесск хотодо дүүрэбэ. Россин Федерациин гушаад область, хизаар болон автономито республикын 150-һаа дээшэ барилдаашад хабаадаһан байгаа.

Манай республикын командаһаа Эрдэм Ширипов онсо шалгаржа, өөрынгөө шэгнүүртэ илалта туйлаад, РСФСР-эй чемпион болобо.

Жамса Дашиев, Баяр Цыдыпов гэгшэд 5-дахи, 6-дахи һууринуудые эзэлээ.

ҺУР ХАРБАЛГА. Спортын энэ зүйлөөр СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөн Чебоксара хотодо эхилбэ.

Уласхоорондын классай спортын мастернууд Валерий Лысенко, Валентин Дарханов, спортын мастернууд Саяан Жалсараев, Маюр Ринчиндоржиев, Жаргал Дамбиев, Владимир Мадасов, Елена Цыганова, Маргарита Китаева гэгшэд республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалан энэ мүрысөөндэ хабаадана.

ХОККЕЙ. Шайбатай хоккейгээр республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн түгэсхэхы шатадаа орсо. Улаан-Удын зоноһоо дүрбэн команда, Хойто-Байгалай зоноһоо хоёр команда түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараа.

Түгэсхэлэй үүлдэлгануудта нёдондо жэлэй чемпион — транспортын «Локомотив» хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой командые 10:3. Шэнэ-Уоянай «Строителие» 8:3 тоотойгоор шүүжэ, 9 очкотой болоод, түрүү һуури эзэлжэ ябана.

ЛВРЗ-гэй спортклубай хоккеистнууд «Металлистые» 3:1 тоотойгоор шүүгээ. Северо-Байкальскын «Сибиряк» Закаменскын «Металлургтай» наадахадаа, ЛВРЗ-гэй «Сибиряк» котой болоо ринуудые

ШАТАР. «Сагаан шанда шадай публикын гын мүрысөө болоо

Улаан-Удын линии һуури түрүү һуури болон Сө линуудай удэдахи

Хубиин нов. Бу бов-ч, Цы илангаа хюлгэнүүд

Сонсхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30—«Үглөө». 10.00—Шуран бэрхэ курьер. 10.15—Литературно-уран һайханай «Үгэ» программа. 11.10 — Мультфильмнууд. 11.50—«Судьба резидента»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 13.00 — Шэнэ һониной албан. 13.15—А. С .Пушкинай шүлэгүүд зэдэлхэ. 13.45—Концерт. 16.00—Шуран бэрхэ курьер. 16.15—«Больница на окраине города»—20 серитэй уран һайханай фильм. 17-дохи сери. 17.15—Чемпионуудтай хамта. 17.30—Хүүгэдтэ дамжуулга. 18.30—«Примирение через границы»— баримтата фильм. 3-дахи фильм. 19.30—Шэнэ һониной албан. 19.45—Уран шүлэгэй долгин дээрэ. 19.55—«Гэгмен»—6 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 20.25—«Ай лав ю, Петрович» — уран һайханай фильм. 22.00—Время. 22.35—«Гробовщик» — зүжэг. 23.35—Надежда Бабкинагай ба «Русская песня»—ансамблиин зохёохы үдэшэ. 01.40—Баримтата фильм. 02.00—«Арбатский мотив»—уран һайханай фильм. 1-дэхи фильм. «Старый дом».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Владимир Соловьев»; һүүпэй үйлэ хэрэгүүд тушаа. 9.35, 10.35—Физикэ. 9-дэхи класс. 10.05, 11.05—Немец хэлэн. 11.35, 12.40 — Литература. 7-дохи класс. 12.05—Элүүр энхэ байлга. 13.10 — «Уран бэлигтэн тухай үсөөн хэлэдэгбди». 13.55—«Все сбылось...»—баримтата фильм. 14.25—«Летное происшествие»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 15.30—Хүгжэмтэ абонемент. 16.30—«Эрхэ нүхэсэл». [Пятигорскын телестудиин дамжуулга]. БТВ. 16.50 — Мультфильмнууд. 17.30— «Бидэ» гэһэн видеоканал; «Гушатай болобобди». Тележурналистнууд болон бусад һанаандаа оруулна; мультфильм; Союз байһан зандаа үлэхэ гү! Болохоёо байгаа референдум зүбшэн хэлсэнэбди. 19.00 — Байгал. 19.20—«Бидэ» гэһэн видеоканалай үргэлжэлэл: нэгэшье хуули эбдэгүй хүнэй квартирые, документнүүдые, пенсие 10 жэлэй саана юундэ буляаһан байгааб!; Прибалтикаһаа Магадан хүрэтэр шабинарайнь ажаһуудаг М. Г. Иванова өөр тухайгаа хөөрэнэ; 50 наһанайтнай ойгоор амаршалнабди». 20.55—Соносхолнууд. Москва. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуулі» 21.15—«Хэрбээ тэды хүрөө һаа...» 22.00—Время. 22.45 — Фортепианна хүгжэмэй концерт 23.45—«Я печаль твоя, Анахит»— баримтата фильм. 00.10—Л. Филатов. «Про Федота стрельца, молодого удальца»— сатирическэ онтохон.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
Жизель — в 19.
Бурятский театр драмы им. Х. Намсараева
Шоу-показ современных модолей одежды по бурятским мотивам.
«Дружба»
Сказка о громком барабане — 10, Мафия в океане (патриот) —в 11-40, 13-30, 15-20, 17, 20-50.
Стервятники на дорогах — в 18-40.
«Прогресс»
Красный зал — Бабник — в 10, 11-40, 13-20, 15, 16-40, 18-20, 20-10.
Зеленый зал — Коррупция (фильм 1)— Убийство — в 9-40, 11-20, 18 удл., 15-10, 17, 18-40, 20-20.
«Родина»
Бабник — в 10-30, 12, 13-40 удл., 16, 18 удл., 20-10, 21-40.
«Октябрь»
Переходный возраст — в 10, Достигая невозможного — в 12, 14, 16, 18, 20. Зеленая кобра — в 13, 15.
«Аршан»
Копытом сюда, копытом туда (2 серии)— в 19.
«ВОСТОК»
Еще одна связь (2 серии)— в 15, 18, 20-30.

Эмхидхэн байгуулагшад: Буряадай ССР-эй Верховно Совет, Буряадай ССР-эй Министрнуудэй Совет, КПСС-эй Буряадай республиканска

Редакторай орлогшо
П. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес;
670000, Улаан-Удэ, Капандаришвилиин үйлсэ, 23. «Буряад үнэн» газетын редакци

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемныи— 2-54-54, редакторай орлогшонорой—2-68-08, 2-62-62, хариусалгата секретариин—2-50-52, секретариадай—2-66-76, таһагууд: партийна ажабайдалай ба пропагандын —2-60-91, 2-56-23, промышленностиин ба барилгын—2-61-35, агропромышленна—2-64-36, 2-63-86, совет байгуулалтын—2-69-58, соёлой болон һургуулинуудай—2-60-21, 2-57-63, мэдээсэлэй—2-34-05, оршуулгын—2-54-93, бэшэгүүдэй—2-67-81, корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй [выпускающинуудай]—2-35-95, манай корреспондентнууд: Баргажанда—91-1-44, Закаменскда—31-61, Хэрэндэ—91-9-79, Агинскда—3-40-69.
КПСС-эй рескомой хэблэлэй телефонууд: директор—2-37-32, бухгалтери—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газетэ жилдээ 260 дахин гараха.
Хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй.
Газетын индекс 50901. Тираж 6600.
Хэблэлдэ тушаагдаһан саг: 21.20.

Буряадай ССР-эй Госкомиздадай республика типографида газетэ барлагдан хэблэгдэбэ.
Директорэйнь телефон 2-40-45.

ПРАВДА Бурятии мүнөөдэрэй номерто

Хилын саана, орон соо болон республикада боложо байгаа үйлэ хэрэгүүд тухай тобшохо-